

Unitárius Közlöny

Kolozsvár, 1888—1948/1990. 12. (72) évf.
4. szám. 2001 október–november–december.
Ára: 5000 lej.

MAGYAR OKTÓBEREK Kőbe-fába vésett fájdalmakból ívelő remény

Végre fölébredt, és lassan a teljesség felé nyújtózik a magyar lélek. Annyi év után elérkezett az őszinte emlékezések és a kegyelettel tisztelgő emlékállítások ideje. Október – mintegy másfélszáz éve – az emlékezés hónapja. A Magyar Októbertek hőseire és áldozataira való emlékezés hónapja. Megkésztet főhajtás, tiszteletadás a hősöknek és mártíroknak: katonáknak és civileknek, sőt egyháziaknak; kivégzetteknek és hadifogságba elhurcoltaknak, börtönökben és munkatáborokban megaláztatottaknak és megkínzottaknak, a magyar hont elhagyni kényszerült menekülőknak. Sokuknak ma már sírját sem találja a kereső-kutató értelem; nevüket csak a ritkuló emlékezet, arcukat legfeljebb sárguló fénykép ha őrzi. Ártatlan emberek, akik csupán voltak, majd eltűntek az októberi vagy azt követő borzalmak során...

Árad az emlékezés: felvillant arcokat, harcokat, sortüzeket és sírhantokat. Egy kort, amelyben a hont védő honvéd katonák, és ártatlan polgárok haltak méltatlanul. Nemzeti történelmünk kényszerből agyonhallgatott szereplői ők, akikről a múlt tragikus eseményeinek kárvallottjai jutnak eszünkbe. A hősök, mártírok és a hazátlanná lett szerencsétlenek.

Ők jönnek elő a múltból, a 152 és a 45 évvel ezelőtti Magyar Októbertekből. Az Aradon kivégzett 13 tábornok: Aulich Lajos, Damjanich János, Des-

sewffy Arisztid, Kiss Ernő, Knézich Károly, Lahner György, Lázár Vilmos, Leiningen József, Nagy Sándor József, Pöltenberg Ernő, Schweidel József, Török Ignác, Vécsey Károly. Pesten - gróf Batthyány Lajos.

Több száz halálra és súlyos börtönbüntetésre ítélt társuk, közöttük az erdélyiek is. Erdély utolsó katonai parancsnoka, Kazinczy Lajos tábornok, akin október 25-én hajtották végre a halálos ítéletet. Aztán a 45 évvel ezelőtti '56-os Magyar Október, „a kilátástalanság forradalmának” hősei és mártírjai, a legendás „pesti srácok” az orosz tankokkal és páncélozott harckocsikkal is szembeszálló fiúk és lányok, Kis Janika, Jánoky Attila, Kiss Margit, Rozova Erzsébet, Wittner Mária, és sok-sok megkínzott, egyetlen tollvonással bitóra vagy életfogytiglani börtönbe küldött társuk. És persze, az erdélyi magyarok, köztük unitáriusok is, akik „rokonszenvezni merészeltek” a magyar nemzet már 1848-ban kitűzött céljait - a nemzet függetlenségét és a politikai szabadságot - ismét zászlójára tűző „ellenforradalommal”. A nemzetáruló, szocialista köntösbe bújt pribékek és az ávós, pufajkás vagy szekuritátés verőlegények és hóhérok országlása ellenében...

A fölirat, amelynek kezdőbetűit az aradi vértanúk neveinek kezdőbetűiből állítottak össze 152 éve, ma is emlékeztet: Pannonia! Vergiss Deine Toten Nicht, Als Kläger Leben Sie. (Magyarország! Ne feledd halottaidat, mint vádlók élnek ők.)

Október van. A magyarság emlékezik és emlékműveket állít. Kőbe-fába vésett fájdalmakból pedig a jövő felé ível a remény. Mert

csakugyan „sikertörténet” a mi történelmünk. Van Isten, Aki úgy akarta, hogy mindezek ellenére is megmaradjunk és éljünk.

kvári

Millenniumi emlékmű Nagyajtán

– A kommunista diktatúra unitárius áldozatainak emlékére –

A kereszténység 2000. és a magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmából az Erdélyi Unitárius Egyház 2001. május 27-én Nagyajtán emlékezett azokra, akik magyarságtudatuk és hitvallásuk miatt – ártatlanul elítélve – szenvedtek az 1956-os magyar forradalmat követő években meghurcoltatást, megaláztatást és súlyos börtönbüntetést a román nacionál-kommunista diktatúra idején. Egyházunk több mint négyszáz éves, viharos történelmében Dávid Ferenc óta politikai-vallási nézeteik miatt csak ezen elítélteknek kellett börtönt szenvedniük, a mérhetetlenül sok bűnnel terhelt 20. században tomboló vörös diktatúra idején. Mártír-sorsukkal így is bebizonyították, hogy egyházunk Déva várbörtönében meghalt első püspökének méltó utódai voltak.

Az életükből „elrabolt esztendőket“ börtönökben, munkatáborokban sínylődött, elhunyt, illetve még ma is élő mártírjainkra emlékezve, a Nagyajtai Unitárius Egyházközség lelkésze, **Fekete Levente** és **id. Marosi Imre** gondnok elhatározták, hogy kopjafás emlékművet emelnek szenvedést vállaló hitvallóink nevének, emlékének megörökítésére. E cél elérése érdekében felkérték **id. Bartha István** kultúrigazgató és kopjafa faragó művészt, aki elvállalta és el is készítette azt a (felvételünkön is látható) monumentális emlékművet, amelyet az unitárius vártemplom bejáratának előterében, egy enyhe magaslaton állítottak fel. A mintegy 2 köbméteres, közel 7 tonnás mészkösziklán – mint alapzaton – magasodó hatalmas, durva tölgyfából alakított emlékmű magában véve is lenyűgöző látvány! A behemót sziklatömb és a göcsörtös-

bogos, durva fa igencsak jól érzékeltetik a rabság, a börtönévek szenvedéseinek testet-lelket elnyomorító embertelen durvaságát; a vésetek a börtönrácsokat és szögesdrótokat, a befaragott kopja pedig népünk történelmét szimbolizálja. Az emlékműn elhelyezett emléktábla az unitárius egyház politikai elítélteinek névsorát örökíti meg, így:

Teológiai tanárok: **Dr. Erdő János** (4 év); **dr. Lőrinczi Mihály** (7 év); **dr. Simén Dániel** (7 év);

Lelkészek: **Bálint Ferenc** (5 1/2 év); **Benedek Ágoston** (4 év); **Gellérd Imre** (7 év); **Kelemen Imre** (15 év); **Nyitrai Deák Berta** (25 év); **Nyitrai Mózes** (10 év); **Pálfi Albert** (6 év); **Rázmány Mór** (ítélet nélkül; tudomásunk szerint 1948 táján volt politikai elítélte!); **Szabó Dezső** (20 év); **Székely László** (4 év); **Végh Mihály** (15 év);

Teológiai hallgatók: **Kelemen Csongor** (15 év); **Léta Áron** (10 év); **Nyitrai Levente** (6 év); **Sándor Balázs** (25 év).

Az egyházközség vezetősége elhatározta, hogy az egyházunkban egyedülálló emlékmű felavatását nagyszabású ünnepi rendezvénnyel kapcsolják egybe.

A felavatási ünnepség főtisztelendő **dr. Szabó Árpád** püspök úr és kíséretének fogadásával vette kezdetét. A Bölön irányából érkezőket harangszóval köszöntötték majd **Fekete Levente** nagyajtai unitárius lelkész és **Péter Géza** egyházközségi jegyző, gondnokhelyettes üdvözölték a magasrangú vendégeket. A Millenniumi zászló ünnepélyes átadását, illetve átvételét követően székelyruhás ifjak vitték a zászlót az ünnepi menet élén, és fűvőszenekear kísérte a templom felé vonuló menetet.

A gyönyörűen feldíszített, zsúfolásig megtelt nagyajtai vártemplomban tartott ünnepi istentiszteleten a szószéki szolgálatot **dr. Szabó Árpád** püspök végezte. Az istentisztelet végén **Fekete Levente** lelkész meleg szeretettel üdvözölte a kommunista diktatúra unitárius áldozatainak emlékművét ünnepélyesen felavatni egybesereglett, kegyelettel emlékező gyülekezetet. Megköszönte **dr. Szabó Árpád** püspök úr szószéki szolgálatát, az emlékmű-állítás érdekében nyújtott támogatást, és – végül – felkérte a Főpásztort, hogy leplezze le, és áldja meg a diktatúra idején mártírumot szenvedett unitárius hitvallók emlékművét. Az emlékmű leplezését és megáldását követően a kegyelet koszorúinak elhelyezésére került sor az **Unitárius Egyház**, a **Nagyajtai Unitárius Egyházközség**, a **Református Egyházközség**, a **Kriza János Alapítvány és Szoborbizottság**, a **Polgármesteri Hivatal**, a **Kriza János Általános Iskola**, **Németh Csaba** szenátor, a **Baróti Polgármesteri Hivatal**, **Sándor Balázs** és **Kelemen Csongor**, még életben levő volt politikai foglyok, mint sorstársak részéről. Az elhunyt börtönviseltek hozzátartozói is elhelyezték a kegyelet virágait az emlékmű talapzatánál. Ezt követte a

meghurcolt hitvallók és bebörtönzött áldozatok névsorának felolvasása, majd az emlékezők egy percnyi néma csenddel adóztak az elhunyt áldozatok emlékének.

Az ünnepély további részében köszöntők és emlékbeszédek hangoztak el, a következő sorrendben: **Dr. Kisgyörgy Árpád** egyházi főgondnok; **Németh Csaba** szenátor; **dr. Gellérd Judit**, néhai **Gellérd Imre** politikai fogoly leánya; **Márton Árpád** képviselő, a háromszéki RMDSZ elnöke; **Kovács István** sepsiszentgyörgyi lelkész, az ULOSZ elnöke; **Török István** köri jegyző, olthévízi lelkész; **Barabás András** nagyajtai polgármester; **Nyitrai Levente**, volt politikai fogoly, jelenleg kocsordi lelkész (szolgálat miatti távollétében: levelét a házigazda, **Fekete Levente** lelkész olvasta fel); **Kelemen Csongor** egykori elítélt, a Hargita megyei Politikai Foglyok Szövetségének elnöke.

A beszédek elhangzása után színvonalas ünnepi műsor következett, melynek keretében a **Gazdag Miklós Polgári Daloskör** tagjai énekeltek, **Fazakas Mónika** és **Bíró Attila** verset mondtak.

A nagyszabású ünnepély résztvevői végül diszebédén vettek részt a helybeli Kriza János Művelődési Otthon dísztermében.

Ezúton is hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik támogatták egyházközségünket az emlékmű létrehozásában, valamint segítően részt vállaltak ezen felemelő ünnepség megrendezésében.

FEKETE LEVENTE lelkész

Unitárius mártír-lelkészek emlékezete

Karácsonyokban mérték az időt. Börtönkarácsonyokban. 1963 - immár az ötödik karácsony a családtól elszakítva, rácsok és elektromos drótkerítések mögött csupán egy számmá személytelenítve, a lélek szárnyalását a fizikai túlélés küszködésével elnyomorítva.

Karácsony volt Peripraván, a Duna-delta szigetlágerében. Vászott gönceiket ma ünnepi lélekkel öltötték magukra. Ma a csikos rabruha palástja nemesült meggyötört testükön. Karácsony volt, úrvacsora ideje. A fekete kenyéradag ma úrvacsorai kenyérré szentelődött. A hitvány feketekává, amit napok óta rejtegettek, mára borrá erjedt a pléhcsuporban. A nádvágás, a robot ma szünetelt. Az örök lustán tébláboltak, nem sok ügyet vetve a rabokra. Itt nem kellett félni a szökéstől. A jeges mocsár biztos halált ígérően ölelte körül a lágert.

A rabok izgatottan kémleltek ki barakkjaikból, majd jelt adva egymásnak, elkezdtek a papok barakkjai felé özönlenni - ünnepi istentiszteletre. Az ablaktalan helyiség zsúfolásig megtelt, az emeletes ágyak is roskadoztak.

Furcsa gyülekezet volt ez: az őskeresztényekre emlékeztető ökumené. Volt köztük katolikus, protestáns, ortodox, zsidó, ateista.

Karácsony volt, és szeretetre szomjazó lelküket roskadozva hozták az együttimádkozásra. Együtt voltak, de magányuk talán soha nem volt kínzóbb. Egy-egy elfojtásra ítélt sóhaj törte meg csupán a hazagondolás mardosó csendjét. Nem mertek egymásra nézni - férfiak nem sírhatnak.

Dr. Erdő János imája nyitotta meg az istentiszteletet; az imádság, mely reményt és kitartást parancsolt, és nemcsak karácsonykor, de naponta. Aztán Édesapám, Gellérd Imre következett. Hiterősítő szavainak szenvedélye magával ragadta sorstársait, miközben önmaga kétségbeesésén úrrá lenni nem tudott.

Sorban a többiek vették át a fohász Istent ostromló fátylalángját, mely máglyává terebélyesedett lelkükben. Soha nem volt Isten ily közel, az ima szava soha nem kiáltott ilyen mélyes mélyről. Ily meggyőződéssel még nem érezték és vallották, hogy életre ítéltettek. Úrvacsorával pecsételték meg az Istennel megújított szent szövetségüket, túlélésre való elkötelezettségüket.

Kézről-kézzre adtak a rabok kenyeret, majd bádogcsuprot: Az én testem, mely megtöretett, de a szabadulásban feltámad; az én vérem, mely a Te szent neved ritmusára lüktet. Legyen meg a Te akaratod, és adj nekünk erőt, hogy soha másként ne imádkozzunk, mert Te vagy a remény, a szabadulás és az élet.

Életre ítéltettünk!

Az emlékezés jövőt teremt, midőn múltat idéz. Áldott legyen ez az óra, és ez a gyülekezet, mely múltat és jövőt itt ma egybekapcsolt. Drága nagyjait Testvéreim, köszönjük, nagyon köszönjük Nektek ezt az ajándékot. Isten áldjon meg Titeket e nemes történelmi gesztusért!

DR. GELLÉRD JUDIT

„Kopog a múlt a hátam mögött“ (Csoóri Sándor): 45 ÉVES A MAGYAR FORRADALOM

Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc évfordulóján, október 23-án, kedden este az **Erdélyi 56-os Baráti Társaság** és a **Magyarok Világszövetsége Erdélyi Társasága** megemlékező ünnepséget tartott Kolozsváron, a **Heltai Alapítvány** pinceklubjában. Az estét **Pillich László**, az Alapítvány elnöke nyitotta meg. Bevezetőjében arról szólt, hogy a magyar forradalom azon 45 évvel ezelőtti pillanatai feltehetően először lopták vissza a magyarság szívébe a méltóságérzetet a 20. század két világhége után. 1956 olyan mérőköve történelmünknek, amely lehetővé teszi, hogy tisztán, az értékek valós szintjén emlékezzünk múltunkra, ami most a jövőálmódás reményének újrafogalmazódását is jelenti.

Ezt követően **András Imre**, a VET titkára vette át a szót, és felkérte **dr. Péter Miklós** evangélikus teológiai professzort, hogy mondja el emlékbeszédét **Gagy Balla István** tanár úrról, aki ezeknek az 56-os forradalomra emlékező ünnepségeknek a szülőatyja és fő szervezője volt, és aki sajnos néhány hete eltávozott az élők sorából. (Gagy Balla István 1932. augusztus 3-án született, 2001. augusztus 20-án hunyt el. Az unitárius egyház szertartása szerint temették a Házsongárdi temetőbe, augusztus 22-én.)

Dr. Péter Miklós így emlékezett: „Van kérdés, amelyre nem lehet szavakkal felelni. Felteszek most egy ilyent – Gagy Balla Istvánra emlékezve – magamnak és mindannyiunknak: Maradj-e még itt, amikor a testvér / ostobának tart: 'Kinn többet keresnél, / s a jólétre fizetné az adódat... / A temetőket őrizték a holtak!' ? / Melyiket? Vörösmarty és Reményik / sírján a márvány más-más kertben fénylik. / Hová? Erdélyi, pesti Golgotára? / A te hazádnak hol van a határa? - Erre a kérdésre csak életünkkel válaszolhatunk. A tanár úr is az életével válaszolt. Maradt. Vállalt nyugdíjasként új munkát. A kutatását. Okok és következmények, hatások és eredmények sorozatának kutatását. Emberfeletti volt a vállalt feladat. Végezte türelemmel, kitartással; rámenősséggel is, ha kellett.“

Az emlékbeszéd elhangzása után **Lipcsey Ildikó** budapesti történész tartott előadást az 1956-os magyar forradalomról. Nem a forradalom eseménytörténetét foglalta össze, inkább a hozzávezető utat elemezte, politikai és társadalmi szempontból mindazokat az okokat, amelyek kiváltották a népfelkelést. Pontos, részletekbe menő adatokat tudhattunk meg a második világháború befejezésétől egészen az '56-os forradalom kirobbanásáig a Szovjetunió politikájáról, a szomszédos államokkal való viszonyáról, valamint a Kelet- és Közép-Európán való uralkodási szándékairól. Az 1956. október 23-án kitört fegyveres felkelést végül leverték a „Nagy Testvér“ nyomasztó túlerőben levő csapatai, majd következett az embertelen, véres leszámolás és megtorlás, amely 1958-ban Nagy Imrének és társainak kivégzésével tetőzött. Érdekes megjegyezni, hogy **Lipcsey Ildikó** véleménye szerint: Nagy Imre kivégzését

leginkább Kádár János szorgalmazta, a Szovjetunió csak áldását adta rá. A tanulságot is megfogalmazva: Mint már annyiszor - azelőtt és azóta is - az idegen uralom alatt sínylődő magyarságnak nemcsak az „oszd meg és uralkodj“, valamint a „magyarral üttetni a magyart“ régóta bevált hatalmi praktikákat kellett elszenvednie. Saját árulóinak szolgálékúsége, az idegen érdekeknek valósággal elébe siető, a lakajokat is megszegyenítő túlbuzgósággal történő kiszolgálása csak tetézte megaláztatottságát és elnyomatását.

A szépszámú hallgatóság számára ezennel - bizony - szűknek bizonyult a Heltai pinceklub. Ülőhely távolról sem jutott mindenkinek, többen is állva hallgattuk végig az elhangzottakat. A zömében ismerős kolozsvári, magyar értelmiségi arcok között örvendetes volt fölfedezni nemcsak azon idősebb nemzedékek tagjait, akik az '56-os forradalom idején még ifjak, sőt gyermekek voltak, de azon – ma még fiatalnak számító – nemzedékek képviselőit is, akik akkor még meg sem voltak születve! Sokatmondó - és szívet melengető - volt ez a jelenlét: nyilvánvalóvá tette, hogy „ezek a mai fiatalok“ tisztában vannak a magyar forradalom és szabadságharc jelentőségével, a magyar múlt, jelen és jövő összefüggéseivel.

Felekezeti szempontból – névsor szerint – *Csete Árpád* ravai, *Incze Kornél* alsójárai lelkészek, az ODFIE lelkész-elnöke *Szabó László*, valamint alulírott képviselők az unitáriusokat.

(KVÁRI)

Dutka Ákos

Ember és magyar

(A 75 éves költő, Ady Endre barátja küldte a Magyar Ifjúságnak)

Ady kérdezte sorsa éjjelén:

Lehet-e az ember, ember és magyar?

Feleltek ti bátor, szent fiúk

Lássuk: A világ most vélünk mit akar?

Vagyunk egy szálíg elszánt emberek,

Kiket tiporni tovább nem lehet.

Ha kell még én is Veletek halok

Ha engedtek, Ti szent fiatalok.

Öt nap, s öt véres szörnyű éjszaka

A csillagokba írta szentelt nevetek.

Köszönöm néktek, drága szent fiúk,

Hogy visszaadtátok a csüggedő hitet,

S a barrikádok hunyó szent sugarinál

Adynak kiáltunk szabadon ma már,

Mit az Ég falára vérrel írtatok:

Emberek vagyunk, újra magyarok!

(Magyar Ifjúság, 1956. november 3.)

Gyötörtettünk, de megtartattunk

Harangszó köszöntötte és gyűjtötte egybe az alsójárai magyar híveket november 4-én, vasárnap délelőtt, hogy ünnepnapot szentelve kegyelettel emlékezzenek az 1849. január 14-én kivégzett 53 alsójárai vértanúra, az október folyamán felújított síremléküknél.

A síremlék rendbetételének tervét melengető lelkész és gondnok - szerencsére - váratlan segítséget is kapott. Az történt, hogy néhai **Ürmösi József**, az egykori homoródszentpáli szövetkezetet szervező unitárius lelkész számára, aki e munkában úttörő volt a Homoród mentén, kegyelet jeléül a szentpáli hívek egy faragott, kopjafaelemekkel díszített sírkerítést készítettek. Sajnálatos módon, amire föllállításra került volna eme sírkeret, a Házsongárdi temetőből az Ürmösi-sírt eltüntették. Ekkor, **Farkas Dénes** kolozsi lelkész javaslatára - és a főtisztelendő Püspök úr hozzájárulásával - **Sz. Incze Kornél** alsójárai lelkész és egyházközsége vezetősége föllállította az alsójárai templom cintermében található 1849-ben védtelenül legyilkolt 53 magyar vértanú emlékére állított obeliszk köré. A homoródszentpáli gyülekezet utólagos szíves hozzájárulását, valamint az egyházi vezetés ezirányú támogatását az alsójárai unitárius magyarság ezúton is hálásan megköszöni!

Az ünnepi istentisztelet délelőtt 11 órakor kezdődött az alsójárai unitárius templomban. A 12-es kezdő- és 77-es derekas énekünk elhangzása után imádkozott és egyházi beszédet mondott **Kovács István**. A prédikáció alap gondolatát a 2Móz 17,8-9/a; 10-13, 15 verseiből választotta. A prédikáció arról szólt, hogy a keleti és nyugati nagyhatalmak ütközőpontján, valamint ádáz kis ellenségek gyűrűjében élt ószövetségi néphez hasonlóan, mi is csak akkor maradhatunk meg, ha szüntelen „erősítjük a lankadó kezeket”, ha az imádkozásból fakadó erő, az Istenbe vetett hit és feltétlen bizalom semmi körülmények között nem engedi elveszni a reményt. Nem tekinthető véletlennek - hangsúlyozta a szónok -, hogy az ókori „szuperhatalmak” szempontjából Izráel mint katonai hatalom soha nem jöhetett számításba. Az ókori kultúrnépekhez viszonyítva sem a tudomány, sem a művészet szempontjából nem képviselt jelentősebb értéket. Ami azonban vitathatatlan: ez a nép életközösségben élt Istennel, mindig tudott imádkozni, és reménykedve küzdeni! Nem véletlen, hogy ők adták az emberiségnek a legtisztább isteneszmét, az egyistenhitet és az emberi együttélés alapelveit rögzítő erkölcsi törvényeket. Ellenségeik lerombolhatták templomukat, meggyalázhatták kegyszereiket, összetörhették a Tízparancsolat kőtábláit, elvehették a nép szabadságát, de az egy igaz Istenbe vetett imádságos hitét és ebből fakadó reménységét nem tudták megsemmisíteni.

Az istentiszteletet követően **Sz. Incze Kornél** alsójárai lelkész köszöntötte a vendéglelkészeket, **Kovács Istvánt** és **Farkas Dénest**, valamint az ünneplő gyülekezetet, melyben szép számmal részt vettek más felekezeti magyarok is. A vendéglátó lelkész szólt arról is, hogy pont november 4-ike van, amikor az 1956-os magyar szabadságharc - szovjetek általi - vérbefojtásának is éppen 45. évfordulójára kell emlékeznünk.

Ezt követően **Fodor Lőrinc** egyházközségi gondnok köszöntötte a vendégeket, megköszönte a **Farkas Dénes**

ötlete és közbenjárása révén kapott kopjafaelemekkel díszített sírkerítést, ugyanakkor kérte a lelkészeket, hogy értesítsék a homoródszentpáli adományozókat: ha nem is az eredetileg tervezett helyre került ez a kegyelettel elkészített adomány, itt, Alsójárában is méltó helyet kapott az 53 vértanú sírjának díszeként. A 263. záróének eléneklése után mindannyian kivonultunk a templom udvarára, ahol az 53 alsójárai vértanú - szakértelemmel felújított - sírját körülállva, elénekeltük az 57-es számú énekünket.

Farkas Dénes kolozsi lelkész ünnepi beszédének elején méltatta és megköszönte **Fodor Lőrinc** egyházközségi gondnok lelkiismeretes és önkéntesen elvégzett munkáját; mindazt, amit a megszépült síremlékért tett. Az ezelőtt évvel ártatlanul legyilkoltak emlékét idézve elmondta: hogy ezeréves létünk nagy tragédiája, hogy legtöbbször a közvetlen környezetünkben élő népek meg nem értésével kellett szembenéznünk, aminek gyakran volt következménye az alsójáraihoz hasonló névtelen áldozatok síremléke. Hangsúlyozta, hogy a ma élők kötelessége emléket, sokszor névtelen sírjukat megőrizni és ápolni, mert azok, akik elfeledik vagy megtagadják múltjukat, népük történelmét, azok a jövőt sem érdemlik. Végezetül megáldotta a síremléket, és a benne elhantolt áldozatoknak örök nyugalmat, az élőknek pedig békességet kért Istentől.

A megemlékezést követően a síremlék lecementezett keretén a kegyelet gyertyáit gyűjtötte meg **Bencze Etelka** unitárius, a sírra pedig virágcsokrot helyezett **M. Vincze Béláné** református testvérünk. Közben fölcsendült az immár négyszáz esztendő óta magyarul zengő zsoltár, a Tebenned bíztunk eleitől fogva, amely Szenczi Molnár Albert fordítása óta ugyanazon szavakkal és érzésekkel dobogtatja a magyar szíveket. Emelkedett és ujjongott a szív: mily csodálatosak az Isten dolgai! Népünk mennyi-szer elpusztulhatott volna a csakugyan nagyon zord századok során, és mégis megmaradt! Mert az Isten megtartotta. Ézsaiás prófétával szólva: „megrepedt nádat nem tör el, a pislogó gyertya belét ki nem oltja.” Gyötörtettünk, de megtartattunk! És ha Isten megtartotta népünket ennyi rettenet és iszonyat, ennyi lehetetlenség között, akkor bizonyára a jövőben is tervei vannak még velünk. Ennek a bizonyosságával énekeltük keresztül a lepergett századokat, és énekelünk ma is, a jelenben is: Tebenned bíztunk eleitől fogva...

A névtelen alsójárai unitárius vértanúkra való ünnepi megemlékezés szeretetvendégséggel ért véget.

Kvári

NÉMÁN KIÁLTÓ KŐKERT KOLOZSON

2001. október 27-én, szombaton a **Kolozsi Unitárius Egyházközségben** rendhagyó ünnepszentelésre került sor, melyen részt vettek a helybeli magyar történelmi egyházak hívei, felekezeti különbség nélkül, a község hivatalos személyiségei, a kolozsvári unitárius Egyházi Központ szinte teljes testülete, a külön meghívott vendégek, valamint a sajtó és média képviselői.

Az ünnepség délelőtt 10 órakor kezdődött **dr. Szabó Árpád** unitárius püspök és kíséretének érkezésével. Az érkezőket a házigazda, **Farkas Dénes** kolozsi unitárius lelkész fogadta, aki tisztelettel köszöntötte a vendégeket, az egyházközségi ifjak pedig virágcsokrot nyújtottak át a Püspök úrnak és a főtisztelendő Asszonynak. Ezt követően a vendégek szívélyes fogadtatásban részesültek a paplakon, ahol kellemes hangulatú állófogadásra került sor, egészen a fél tizenegykor kezdődő templomi istentiszteletre történő bevonulásig.

Az ünnepi istentiszteleten a szószéki szolgálatot **dr. Szabó Árpád** püspök végezte, prédikációjának alap gondolataként az 1Kor 16, 13-14. részét olvasva fel: „*Vigyázzatok, álljatok meg a hitben, legyetek férfiak, legyetek erősek! Minden dolgokat szeretetben menjen végbe!*”

A szószéki szolgálatot követően két vers hangzott el. Néhai **Bálint Ferenc**, egykori kolozsi lelkész kisunokája - **Baka Áron** - szavalt, majd **Benedek Sándor** nyugalmazott lelkész - mint volt kolozsi beszolgáló - olvasott fel egy Reményik verset az ünneplő gyülekezetnek. Az egybegyűlteket ezután ismét a házigazda, **Farkas Dénes** köszöntötte szép szavakkal, majd felkérte a jelenlevőket, hogy a záróének elhangzása után vonuljanak ki a lelkészi telek kertjébe, az ott létrehozott lapidárium megtekintése és ünnepélyes felavatása érdekében.

A szívét-lelket gyönyörködtetően rendbe tett lelkészi telek kertjében, egy arra alkalmas, gondosan kimunkált helyen állnak - a még zöld gyeptől és pompázó őszi virágoktól övezetten - a letelepített régi sírkövek. Számszerint nyolcan. Mintha megfagyott volna bennük az idő. Magukkal hozott múltbéli üzenetüket - és a sírkövek feliratait - **Farkas Dénes** lelkész ismertette. A lapidáriumot ünnepélyesen felavató beszédében **dr. Szabó Árpád** püspök - többek között - melegen üdvözölte és méltatta ezt az egyházunkban eleddig példa nélkül álló, de mindenképpen figyelemre méltó és örvendetes kezdeményezést, amelyet a tiszteletes úr nemcsak megálmodott, de - a kicsiny kolozsi gyülekezet híveinek segítségével - szépen meg is valósított. Végül: a múltunk értékes alkotásait megmentő és megőrző

szolgálat ezen példájának követésére buzdította a résztvevőket. Szavait követően **Dezső János** egyházközségi gondnok és **Deák Tibor** pénztárnok elhelyezte a kegyelet koszorúját a lapidárium előre kijelölt helyén.

- *Mindenekelőtt szívből gratulálok, majd tisztelettel kérdem, tisztelendő **Farkas Dénes** lelkész urat, aki ezt a rendhagyó kezdeményezést - az unitárius egyházban eddig legalábbis egyedülálló megvalósítást -, a kolozsi lapidáriumot, és a hozzá kapcsolódó szép ünnepélyt kezdeményezte, megszervezte és megvalósította: hogyan született maga az ötlet?*

- A megvalósítás tényleg egyedülálló, az ötlet viszont abból született, hogy lapozgatva a régi egyházközségi írásokat, valamint közvetlen elődöm - **Lőrinczi Lajos** gyakorló segédlelkész - feljegyzéseit, tudomásomra jutott, hogy a kolozsi közös temetőben nagyon régi unitárius vonatkozású sírkövek is találhatóak. Magamhoz vettem a falu öregeiből egy-egy személyt (özv. Farkas Józsefnét és másokat is), akik segítségemre voltak az immáron nyolc darab letelepített, megmentett sírkő felkutatásában. A tulajdonképpeni művelet, mint olyan, felháborodottságonak a szüleménye. Mivel Kolozs- és vidéke kőszegény mezőségi domborzatú, és suvadásos, erózió marta talajállománya van, a kő, mint olyan, legyen építkezési kellék vagy új síremlékek kiképzésekor a fundamentumba temethető töltelék: mindenképpen nagy kincs. - Látván, hogy régi sírköveink nagy hányadát avatatlan kezek nagy verőkkel széttördelték és elhordták, arra az ingerült hangulatú következtetésre jutottam, hogy ez így nem mehet tovább! Az elhagyott, pusztuló temetőnél, az ősök gazdátlanlanná vált sírjainál, a majdnem mind „nyakig elsüllyedt” sírköveknél fájalmasabb látványt nehéz elképzelni. A valamikor büszke kövek most mélyen a talajba süppednek, vagy kidőlten hevernek a földön, mintha már maguk is megelégteltek volna a dacos szembeszegülést az évszázadokkal. De mindenekfelett az összetört, a hiányzó sírkövek pusztá helye kiált segítségért. „**Néma sikoly**“ ez - az elődökért! Tépelődéseim között eszembe jutott *Anatole France* is, aki - emlékezetem szerint - azt mondta, hogy: Az országot hazávé az ősök sírjai avatják. Aztán utána néztem egykori olvasmányaimnak, és szó szerint ezt találtam: „*Az ősök sírjai avatják az országot hazávé.*” - Kiasattam hát az első, 1692-ből származó latin feliratú, középen Bibliával díszített sírkövet, és hamarosan rájöttem, hogy ez **Köpeczi György** unitárius lelkésznek a 19 soros latin feliratú sírköve. A teológiai hallgatók segítségével elkezdtük a sírkövek és feliratok óvatos megtisztítását és a feliratok kibetűzését. Magyar nyelven ez a felirat a következőképpen mutat: NYUGSZIK / E SÍRBAN / TISZTELETES ÉS / TUDÓS / FÉRFIÚ / GYÖRGY / KÖPECZI ÚR / AZ UNIT. ECCL. NAK / KOLOS VÁROSÁBAN / ÉBER SZOLGÁJA / AZ Ő KEDVES HÁZAS / TÁRSÁVAL / RADLE ANNÁVAL. / ELHUNYT 1692. 29 / OCTOBER, ÉLETÉNEK / - - ÉVÉBEN. EZ PEDIG / 1690-ben, 52 ÉVES / KORÁBAN

További kutatásaim rendjén még hét darab több száz éves sírkőre bukkantam, amelyek ámulattal töltöttek el, hiszen olyan adatokat közöltek az elhunyt egyházi és polgári életére vonatkozóan, amelyek méltán nevezhetők nyelvtörténeti szempontból is érdekességeknek, kuriózumnak. Rímbe szedett tájékoztatást ad az elhalás körülményeiről, a halott életkoráról, a hátra-

maradottak állapotáról, valamint arról a tényről is, hogy Kolozs község a középkorban városi rangú település volt.

- *Köpeczi György sírkövén kívül, még került-e elő valami -- felekezeti szempontból is -- figyelemre méltó érdekesség?*

- Igen. Itt van például Botos Péter úrnak a sírköve 169(2)?-ből. Ő a „kolosi unitaria ecclesiának“ kurátora, és az akkor működő sókitermelő aknák bírása volt, kinek halálát szerencsétlenség okozta; az akkor még használatban lévő sóakna lajtortjáról leesvén holt meg 44 éves korában. Sírkőfelirata a következő: ITT NYUGSZIK AZ / NEMES ÉS NEM / ZETES BOTOS / PÉTER ÚRNAK / A KOLOSI UNIT / ARIA ECCLESIÁNAK / CURATORÁNAK / ÉS UGYANOTT / VALÓ AKNÁKNAK / BIRÁJÁNAK MEG / HIDEGÜLT TESTE / KI VÉLETLENÜL / A NAGY AKNA LAJTOR / JÁJÁRÓL LEESVÉN / MEGHOLT A(NNO) 169(2) / DIE 23 SEPTEMBRIS / AETATIS SUAE A(NNO) 44 / E KOPORSOKÖVET / FARAGTATA KEDVES / FELE BARDITS BORBÁLA

Másik, ugyancsak egyházi vonatkozású, igencsak érdekes sírfelirat, mely szintén másfél méter mélyen volt a földben, s csak az összetört csúcsa látszott ki, nem más, mint Péter Mihály uramnak a sírköve 1679-ből, akit a „Colosi tiszteltes unitaria ecclesiában nem utolsó tisztessegre emelven Colos varossanak is ott esztendőök alatt erdemes diczeretes fobiraja volt...“ Másik, ugyancsak unitárius vonatkozású sírkő, amelynek megtalálása határtalan örömökre szolgált: „T. Kiss Pál urnak“ templom-építő papunknak a sírköve, melyet 1856-ban „A KOLOSI EGYSÉGHITŰ“ hívek szeretete állított számára örök emléke gyanánt.

- *Gondolom, a többi is említésre méltó lelet...*

- Igen, egy 1710-ből származó sírkövet sikerült darabokból összeraknom; ez egy 16 esztendőös hajadon leányzó emlékét őrzi, „kit szomorú pestis“ szólított el ezen világból. Az utolsó mondat óhaja pedig: „AZ ÚR (A)GYON BOLDOG FELTAMODAST NEKI“

- *Legutóbbi ittjártamkor említetted, hogy vannak rímbezedett sírfeliratok. Vagy sírversek?*

- Sírfeliratok. Nagyon érdekesek. Hadd bocsássam előre, hogy két darab - alakjában teljesen rendhagyó - sírkőre bukkantam, amelyek a kőtestet piramis alakú záródással tetőzik, és ezekre a kőtestekre, sőt a piramis alakú részekre is, minden oldalba feliratokat véstek. A sírkő tudósítása, az egybeolvasás rendjén rímbe cseng. Íme, csak az első oldal: E SIRBAN NYUGSZIK SZI / GETI BORBÁRA KI TERHE / SEN HÁGVÁN FEL AZ HÁZ / HIJJÁRA KIS - ASSZONY HAVÁNAK XXV - KÉN / GRÁDITSROL LE - ESVÉN / HALÁL (NAK) PRÉDÁJA LÉN(D) / MIND - SZENT V - KÉN / ÉRTE GYÁSZOS ESTE

- *Ez tényleg gyönyörű!*

- Valóban, de ennél azért szeretném a nyelvészek egyértelmű véleményét is megtudni, hogy a „terhesen hágván fel az ház hijjára“, hogyan értendő? Batyut vagy valami terhet cipelt a hátán, mint terüt, vagy áldott állapotban volt?

- *Ne haragudj, hogy közbeszólók itt, bár nem vagyok nyelvész, hirtelen arra gondoltam, hogy még úgy félszáz évvel ezelőtt is inkább „áldott állapotról“, semmint „terhességről“ beszéltek az emberek. Csupán ennek alapján gyanítom, hogy a gyermek és a gyermekáldás csak a kommunizmus időszakában torzult teherré ... De hagyjuk ezt a szakértőkre. És mivel két sírkövet említettél az imént: milyen a másik?*

- A másik, ugyancsak hasonló alakú sírkő, szerintem kimonodtan a költészet jellegét hordja magán. Kozma István

sírkövről van szó, melyet ha körbeolvasol az ugyancsak piramis alakú kiugró kőfej pereme alatt, négy oldalában a következő szép tudósítás található: NE NÉZD KOZMA ISTVÁNT EGY / SZENVEDŐ JÓBNAK / HANEM JÓ FIAKKAL GYÜMÖLTÖSÖS / JAKOBNAK / EZEK GYÖRGY, PÁL, ANDRÁS, MIHÁLY / ÉS DÁNIEL / E SIRT FEDŐ KŐ IS ÁLTALAK / ÉPÜLT FEL ... (stb.)

- *Végül a nyolcadik, egyben az utolsó sírkő?*

- Csak egyelőre. Ez arról érdekes, hogy az 1850-ben elhunyt Kováts Anna kisasszonynak állít emléket, mégpedig oly gyönyörű kalligrafikus betűkkel, melyeknek vonalvezetését a számítógépek világában élő mai ember is megcsodálhatja.

- *A lapidárium pedig ezen névtelen kőfaragómesterek egykori remekei révén válik a népművészet valóságos szabadtéri múzeumává ...*

- Hát ezt a nyolc „letelepített“ sírkövet talán enyhe túlzás lapidáriumnak (kőtárnak) nevezni, de hogy azzá minősüljön, még kiegészítettem két mives kődarabbal, melyek Kolozs Árpád-kori templomából kerültek elő, egyik a parókia kertjéből, a másikat pedig egy nyaralóház kertjében találtam meg. Ezeken kívül hoztam még egy követ a bőzödújfalvi - vízzel elárasztott - unitárius templom falából, mindhármát a sírkövek szomszéd-ságában helyeztem el.

Szándékomban van - Isten segítségével és alapítványi támogatással - földémszerkezetet építeni a kövek fölé, valamint az anyagiak függvényében folytatni a további kutatásokat és telepítéseket is.

- *Tiszteletes úr, hálásan köszönöm a beszélgetést. Reménykedjünk, hogy a kolozsi lapidáriumról szóló üzenete felhívja nemzedékünk figyelmét azon kultúrtörténeli kincseinkre, amelyek mellett gyakran vakon haladtunk el. Kívánom, hogy ez a „néma kiállítás“ legyen ihlető hatással lelkész társainkra és magyar gyülekezeteinkre is mindenütt!*

Az ünnepség a kolozsi vendéglő éttermében megrendezett - és a Farkas Dénes baráti vendégszeretetére olyannyira jellemző - nagyvonalú, és ugyanakkor családiasan meghitt hangulatú szeretetvendégséggel ért véget.

Köszönünk szépen mindent!

Kérdezett (és kéretlen is kommentált):

KVÁRI KOVÁCS ISTVÁN

Templom- és harangszentelés Sepsiszentgyörgyön

Több mint tíz évi megfeszített munka és várakozás után valóra vált a sepsiszentgyörgyi unitárius gyülekezet álma: november 18-án felszentelhetjük új templomunkat. Ez a történelmi fontosságú megvalósítás híveink és egyetemes Egyházunk áldozatának, az anyaország határon átívelő hathatós anyagi támogatásának, és nem utolsósorban amerikai és angol hittestvéreink segítségének köszönhetően jöhetett létre.

A templom építését 1991-ben **Török Áron** lelkész vezetésével kezdte meg a gyülekezet **Bíró Gábor** műépítész tervei alapján, és bár az induláskor tetemes összeg állt rendelkezésre, a romló gazdasági helyzet és az infláció nyomban megnehezítette és lelassította az építést.

1998-tól **Kovács István** lelkész vezetésével folytatódtak az építési munkálatok, és egy új pályázat alapján a belső kivitelezésre és a külső rendezésre **Makay Tamás** magyarországi műépítész nyert megbízatást.

El kell mondanunk, hogy az anyaország nemcsak a határon túli magyarság támogatását felvállaló **Illyés Közalapítvány** által nyújtott lényeges támogatást az építéshez, de a **Magyar Miniszterelnöki Hivatal** döntően hozzájárult erőfeszítéseink betetőzéséhez, ezzel is beigazolvva, hogy Sepsiszentgyörgy unitáriusai beletartoznak abba a tizenötmilliónyi nemzettestbe, amelyért a Magyar Kormány felelősséget vállalt.

Híveink boldog és türelmetlen várakozását és izgalmat nehéz lenne szavakkal leírni. Mint hosszú betegség után a gyógyulás ragyogása, úgy simultak ki az arcok a szélesre tárt ajtóju új templom bejárata előtt, és a „vajon mikor lesz már kész?“, a „vajon megérem-e?“ sóhajok most boldog ünnepléssé, könnyektől és örömtől csillogó tekintettké, kézfogásokká változtak. Valóságos emberáradat töltötte be az ötszáz férőhelyes templom padjait, padközöket, lépcsőházat, és még a régi imaházat is, ahol az eseményeket kivetített élő közvetítés és hangosítás segítségével követhették mindazok, akik már nem értek be az új épületbe.

Az istentisztelet a Millenniumi zászló, az egyházközségi és a testvéregyházközségek zászlóinak bevonulásával történt, amelyeket az ifjúsági egyesület székely-

ruhás fiataljai vittek. A templom piacán **Kató Sámuel** gondnok üdvözölte a Püspök urat, és felkérte a templomszentelés elvégzésére.

Az ünnepi istentiszteleten főtisztelendő **dr. Szabó Árpád** unitárius püspök végezte a szószéki szolgálatot, majd megáldotta és megszentelte a templomot mint Isten és ember „jósomszédi“ viszonyának, találkozásának helyét. Ezt követően az 1956-ban öntött 1100 kilós harang kondult meg felszentelésre, amely ez ideig a sepsiszentgyörgyi református vártemplom tornyában teljesített szolgálatot, mivel a korábbi hatalom nem engedélyezte torony vagy harangláb állítását.

A szószéki szolgálat és szentelési szertartás után ünnepi műsor következett, amelyben az egyházközség **Kriza János** nevét viselő vegyes dalárdája és **Szilágyi Zsolt**, a város neves művésze énekelt, majd **Czimbalmos Kozma Réka** diáklány és **Piroska Klára** művésznő szavaltai hangzottak el. A millenniumi zászlóval kezdve – amely mellett az ifjúsági egyesület székelyruhába öltözött tagjai az istentisztelet alatt díszőrséget álltak – minden zászlóra emlékszalagot kötöztek az egyházközségünk tagjai, nőszövetsége és ifjúsági egyesülete. Ott díszelgett a zászlók között a **Varga Erzsébet** által készített két zászló is, amelyek egyházközségünk és dalárdánk ereklyéi.

Kovács István lelkész beszámolójában ismertette a templom építésének történetét, és elmondta, hogy a kőből és kötőanyagból épített templom elkészült ugyan, de lélekben tovább kell építkezni.

Az üdvözetek sorát **Török Áron** nyugalmazott lelkész nyitotta meg örömeinek és Isten iránti hálójának hangot adva ezért a napért, majd **Máthé Sándor** esperes, **Balogh Ferenc** főgondnok, **Rázmány Csaba** magyarországi unitárius püspök tolmácsolták üdvözetüket. A Magyar Miniszterelnöki Hivatal képviselőjében **Balog Zoltán** vallásügyi főosztályvezető olvasta fel **Orbán Viktor** miniszterelnök levelét, majd személyes üdvözetét, amelyek együvé tartozásunkat, kultúránk oszthatatlan egységét hangsúlyozták. Ugyanilyen hangnemben szólt **Csallóközi Zoltán** a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának képviselőjében és **Barabás T. János** a Magyar Nagykövetség részéről.

Jill McAllister, az Unitárius és Univerzalista Nemzetközi Tanács elnöknője üdvözetében elmondta, hogy ez a templom a világ egyetemes unitáriusainak egy újabb bástyája és erőssége. Az üdvözetek sorát az Angliai Egyház nevében **Austin Fitzpatrik** lelkész folytatta, majd **Burton Carley**, a memphisi, **Bruce Clear**, az indianapolisi, **Douglas Eads**, a New York-i testvéregyházközségek képviselői fejezték ki örömeiket, hogy együtt ünnepelhetnek a gyülekezettel ezen a napon. A testvérekezetek üdvözlései után **Albert Álmos** polgármester köszöntötte az ünneplő gyülekezetet, majd **Gyerő Dávid** előadótanácsos – volt sepsiszentgyörgyi segédlelkész – zárta az üdvözetek sorát.

Az ünnepség úrvacsoraosztással végződött, az úrvacsorai beszédet **dr. Rezi Elek** főjegyző mondta. A székely himnusz és a nemzeti imánk eléneklése után a gyülekezet és a vendégek közös szeretetvendégsége zárta ezt az emlékezetes napot.

KOVÁCS ISTVÁN lelkész

FALUTALÁLKOZÓ NYÁRÁDGÁLFALVÁN

Aron is vegyétek meg a találkozás örömét!

Az elmúlt esztendőben – a millenniumi megemlékezések sorozatában – nagyon sok találkozó szervezésére került sor. Magam is több ilyen alkalmon vettem részt. Mindig megújulva, felfrissülve tértem haza egy-egy ilyen találkozó után. Az emlékekből sokáig éltem. Nagyszerű volt látni az emberi arcokat, amiken sok minden tükröződött. Bár mindenkinek megvan a maga napi gondja, egy-egy ilyen alkalom mintha elvinné a gondfelhőket, az a csodálatos TITOK biztosít arról, hogy zavartalan legyen a rövid öröm. Csodáltam az öleléseket, amelyekben ismerőseim vagy fel nem ismertek, idegenek egymást átölelve mosolyban vagy könnyben fejezték ki érzelmeiket. Milyen csodálatos az ilyen találkozás! Ettől az örömtől megfosztani nem szabad senkit, hanem minél több alkalommal részletetni kell. Mikor valaki ilyen alkalmáról elmarad, vagy lemondja azt, mindig arra gondolok, hogy mit szégyellhet, mi bántja, tépi a lelkét az ilyen embernek. Mi az oka annak, hogy önmagát is megfosztja az apró örömöktől.

Falunk 500 éves évfordulójára az örömszerzés vágyával készültem, készültünk. Az elmúlt évtized lángoló tüze „leszakadt” a csalódások rendes fája alatt, s ha már a „rözszerakásra” nem vállalkozik az ifjú nemzedék, „tarka köténnel a gyermekleány” nem akar új parazsat teremteni, hát vállaljuk mi a „tüzrakást”, akiknek kezét, száját, szívét már rég szenesre égette a régi láng. Hogy ebből mennyi sikerült, azt mások mondják meg, de hogy a szándék tiszta volt, az bizonyos.

1990-ben még volt egy ilyen próbálkozás, hogy falutalálkozót szervezzünk, amikor a környéken divatosá vált, de megrekedt a lelkészességem ideje alatt konfirmáltak találkozásának szintjére. Falvaink közül sokan szeretnék, ha 500 évet tudnának bizonyítani. Nyárádgálfalváról 500 éves megsárgult lapok beszélnek. De beszél egy ház, amely mellé tömblakás épült, és megúszta a falurombolást. Ez a ház Szentiványi Mihály szülőháza. Őse Szentiványi György, aki Mátyás király idejében Erdély alvajdája volt (1461–1462), fia, Zsigmond 1501-ben Nyárádgálfalván megtelepedett, kúriát épített. Ugyanennek a családnak köszönhetjük, hogy a reformáció első hullámában falunk felvette az unitárius hitet. A család felvilágosult tagjai kolozsvári kapcsolataik útján megismerkednek a Dávid Ferenc-i szellemiséggel, hűséges követői lettek. Segítették a Csíkieket, Keresztesieket, Damókat, Zsigmondokat, hogy véglegesen letelepedhessenek, hisz hűséges munkásaik házhelyeket adományoztak. Nyárádgálfalva így nötte túl viszonylag gyorsan a környező falvak népességét, és vette át a vezető szerepet. Erre sokan irigykedtek, főként a nyárádszentlászlóiak, akik úgy érzik, hogy a „törtető” gálfalviak csorbát ütnek tekintélyükön. Az 1800-as évek közepéig itt éltek a család leszármazottai, akik politikai, vallási, társadalmi téren vezető helyeket töltöttek be az erdélyi magyarság életében.

Ennek a családnak volt a leszármazottja Szentiványi Mihály költő (1813–1842), akiről 2000. szeptember 17-én elneveztük falunk iskoláját. Bár mellszobrát már 1991-ben felállítottuk az iskola elé, de a névadásra csak 2000-ben került sor. Ennek a szoboravatásnak külön története van, amelynek valóra válásában Kerekes Károly képviselőnek oroszlán része volt. Ez az ünnep méltó fejhajtás a neves ösök előtt.

A polgármesteri hivatal és a helybeli RMDSZ közreműködésével „örömszerzők” akartak lenni, az volt a szándékuk, hogy „aron is megvegyük” ezt az alkalmat. És sikerült. Hiszem, hogy feledhetetlen marad az itthoniak és a hazatértek számára is.

Nekünk, számban kisebbségben, de szellemekben többségben élő unitáriusoknak az az igazi ünnep, amikor főpásztorunkkal ünnepelhetünk. **Dr. Szabó Árpád** püspök meghívásunkra igennel válaszolt, hasonlóképpen **dr. Rezi Elek** főjegyző jelenlétével tisztelt meg, **dr. Kisgyörgy Árpád**, **Balogh Ferenc** főgondnok urak erősítették bennünk a találkozás szükségességének hitét. **Fekete Árpád** köri felügyelő gondnok, mint a falu szülöttje, **Szász Dénes** mint marosköri felügyelő gondnok-társa jelenlétükkel ünnepélyesebbé tették ezt a napot. Nem hiányoztak társadalmi életünk neves személyiségei sem: **Virág György**, **Burkhárd Árpád**, a megyei tanács részéről, **Kerekes Károly** parlamenti képviselő, lelkészek, plébános.

Az ökumenikus istentisztelet a Főtisztelendő úr imájával és szószéki szolgálatával kezdődött. Köszöntések, üdvözlések után **dr. Rezi Elek** főjegyző úrvacsorai agendájával és imájával készültünk vendégei lenni az emlékezés asztalának. A szépszámú gyülekezet tagjai közül falusfeleink mellett ott voltak azok is, akik meghallották a hívó szót, hazajöttek, hogy találkozhassunk.

Az istentisztelet után a templom cintermében a püspök úr leleplezte a kopjafát, amelyet az 500 éves múltunk emlékére állítottunk. A kopjafát **Tóth Ferenc**, falunk szülöttje, jegyzője faragta, az **id. Keresztesi Sándor** által adományozott faanyagból, rávésve az emlékezetes évszámot és **Török Elek** tanító nevét – aki egész életét a faluért áldozta, és örök álmát falunk temetőjében alussza. A falu történetét a kopjafa mellett **Sebe Akos**, falunk „történész” ismertette, de sajnos, hogy az idő előrehaladta miatt csak vázlatosan ismertette a hallgatókkal. A rövidesen megjelenő falufüzet – hisszük – ezt a hézagot pótolni fogja.

Az ünneplő gyülekezet a Szentiványi Mihály általános iskola elé vonult, ahol **Román Sándor** iskolaigazgató üdvözölte az ünneplőket, és az RMDSZ helyi szervezete megkoszorúzta a költő mellszobrát.

Mind az istentiszteleten, mind a kopjafaavatáson és koszorúzásán iskolánk gyermekdalárdája és a nyárádszeredai **Bocskai Dalkör** női kórusa szerepeltek, az iskolás növendékek alkalmasszerűen verseket mondtak.

Az ünnepi műsor után a helyi Művelődési Otthonban közös estebédre került sor. Itt találkoztak az itthoniak az elszármazottakkal abban a felszabadult hangulatban, amely a Nyárad-menti találkozókat jellemzi. Ezen a találkozón hangzott el, hogy aron is meg kell venni az ilyen alkalmakat.

Fekete Árpádnak, köri felügyelő gondnokunknak, a falu szülöttjének elhangzott köszöntő és biztató szavai,

jövőt váró nemzedékeknek út, igazság és élet: „Ünnepelni, tisztelni s emlékezni gyűlt össze ma szülőfalum, Nyárádgálfalva hagyománytisztelő lakossága. Sok évszázados múltja során ilyen alkalomra először. Emlékeink a múlthoz kötődnek, mint a gyökerek, reményeink felfele nőnek, mint az ágak.

Lehajtott fejjel állok, tisztelgek a történelemben is nagy időt átélte 500 éves szülőfalum első írásos említésére szervezett emlékünnepra, ünnepi összejövételre egybegyűlt egykori barátaim, játszótársaim, rokonaim, falusfeleim előtt, akik nagybecsülésüket, tiszteletüket fejezik ki megtisztelő jelenlétükkel falunk - a Nyárad mente gyöngyszeme: Nyárádgálfalva történelmi múltja s a település félévezredes évfordulója megszervezői előtt.

Ha valaki úgy érzi, hogy egy rendtartó székely faluközösségbe beletartozik, akkor illik, hogy annak rendezvényén jelenlétével megtisztelje az ünnepelni megjelenteket. És ha valakit szeretettel várnak, fogadnak, illik azt megköszönni.

Az ünnep szükségszerű. Ilyenkor a lélek megnyugszik. Az ember érzelmileg feltöltődik. A szülőföldet megismerni kötelesség. A múltat feltárni felhívás. Az örökséget átadni dicsőség. Az ünnep megszervezői ezt tudták, erre ráéreztek, ezt átlátták. Átvették Vitos Mózes múlt század eleji felhívását: »Csak gyáva és elkorcsult ivadék lehetne az, akit egykor bölcsőjének, majd talán sírjának is, e drága kies földnek minden irányú ismerése ne érdekelné.«

Nem találunk alkalmasabb időpontot a múlt felidézésére a mostaninál. Kányádi Sándor: »...lábad ősi ösvényre ismer / Akármikor jössz, itthon van az Isten.« Talán az elődeink által kitaposott ösvényt nekünk könnyebb volt járni. Bár tudjuk, hogy a viszontagságokból bőven kijutott nekünk is. De talán éppen ezért kötődünk szülőfalunkhoz, ahol először édesanyánk keblén, majd édesapánk nyaka körül, aztán székereh vagy gyalog az utat, az ösvényt ott tapostuk mélyebbre, ahol elődeink már régebb eljártak: a Szénégetőtől az Irmatetőig, a Malomelejtől a Szőlőhátamegégig, a Kócsostól a Macódig, a Süketfalviréttől a Piritóságig, s a Bungurtól a Nagyhegyi családi temetőig.

Tizenhat nappal ezelőtt az ősi Kalendárium szerinti Szt. András havának első napján az emlékezés virágjával, a krizantémmal borítottuk be őseink sírját. Ma, november 17-én a hazahívó kongva-bongva szóló búsharangok hívására újból hazajöttünk, hogy emlékezzünk elődeinkre, s hogy megköszönjük a szervezőknek ezt a magasztos ünnepet.

Köszönöm, köszönjük azt a lehetőséget, hogy találkozhattunk, hogy emlékezhettünk, hogy lelkiileg feltöltödhettünk. A lelkes emberekre, a megmaradásunkat szolgáló hitünket megerősítő személyekre nagy szükségünk van. Ébresztő tettekre buzdító emberekre igénye van a kisebbségbe élő erdélyi magyaroknak, olyanokra, akik a legnagyobb magyarnak, gr. Széchenyi Istvánnak a szellemében gondolkodnak: »Ha lenyesik a szárnyamat, gyalogolni fogok, ha levágják a lábamat, kezemen járok, ha ezeket is kiszakítják, hason csúszom, csak használhassak nemzetemnek.«

TÖRÖK ELEK - lelkész

Szórványkonferencia Nagyváradon

2001. november 3–4 napjain a nagyvárad unitárius egyházközség látta vendégül egyházunk első SZÓRVÁNYKONFERENCIÁjának résztvevőit, melyre a kolozs-tordai unitárius egyházközséghez tartozó: Kide–Beszterce–Dés, az északnyugat-erdélyi szórványok és a bánáti leányegyházközségek képviselőit vártuk. A vendéglátó egyházközség mentségére szolgálhat, hogy korlátozott lehetőségei miatt képtelen volt kitekinteni az egyházkör minden szórványára. Ez a tény hiányosságként is kezelhető, de éppen ezért a következő szervező feladata lesz bekapcsolni minden szórványképviselőt a most újtárá indult fórumba.

A konferencia igazodott az előre megállapított tárgysorozathoz. A vasárnapi istentiszteletre újabb személyek érkeztek, akiket röviden tudósítottunk a rendezvény megelőző napi tevékenységéről. Meghívott vendégeink voltak: Ft. **dr. Szabó Árpád** Püspök úr, Nt. **Székely Miklós** esperes. A munkálat a helyi lelkész által tartott áhítattal kezdődött. Ezután üdvözlés hangzott el a vendégek felé, akik sorban bemutatkoztak, és megjelölték azt a leányegyházközséget, illetve szórványt, amelyet képviseltek. Miután a nagybányai, besztercei, zilahi, nagykárolyi, temesvári és máramarosszigeti képviselők röviden bemutatkoztak és előrebocsátották szűkszavú gondolataikat, **dr. Szabó Árpád** Püspök úr keresett feleleteket arra a kérdésre, hogy a ma kihívásai között miként lehet megmaradni unitáriusnak a másfelekezetűek nagy tengerében. Egyházunk ki van téve az elszórványosodásnak, melynek jelei mindenekelőtt abban mutatkozik meg, hogy egykori önálló egyházközségek válnak szórványokká. Püspök úr ezek után bevezetett a szórvány kifejezés hátterébe, amikor a zsidóság diaszpóra jellegére mutatott rá. Addig, míg az ilyen közösségek életében a hit volt az elsőrendű megtartó erő, addig számunkra, kis közösségeink számára is ez jelenti a megmaradás útját. A vallási tényező mellett komoly hangsúlyt kapott a Püspök úr felszólalásában az anyanyelv, a kultúra fontos szerepe a szórványban élő unitárius ember életében. Az anyanyelv ápolása és megőrzése válságos helyzetbe került nagyon sok vegyes házasságban. Szinte minden esetben a kisebbség kerül ki vesztesként, aminek következtében nemzedékeket veszítünk el. 1989 után hangsúlyosan megnőtt a veszélyeztettség, hiszen nemcsak a szórványkérdéssel állunk szemben, hanem egy új jelenséggel is, az elvándorlás tényével. „A 24. órában vagyunk, amikor ütött az óra, hogy figyelmeztessen“ – mondta a Püspök úr. Megállapította, hogy a szórványhívek életében legfontosabb követelmény a közösségi élet védelme szempontjából is: az öntudat megtartása és fejlesztése. Ezen keresztül lehet gondolkodni a gyülekezeti szervezésen, és így lehet éltetni a gyülekezeti kapcsolat alapvető formáját, az istentiszteletek látogatását. Könnyű észrevenni,

hogy sok a tennivaló, aminek valóra váltása érdekében a közösség építő munkájára van szükség. **Székely Miklós** tényfeltárási nyilatkozatot tett, melynek rendjén kiemelte, hogy szórványlátogatásai alkalmával mindig derűlátással töltötte el mindaz, amit a szórványokban tapasztalt. Megállapította, hogy szórványhíveink olyan lelki életről tesznek tanúbizonyságot, amiért többen élő unitáriusainknak be kellene mutatnunk őket. Ez a lelkiség jellemző a szórványok képviselőire is, amikor pl. a Gondnok-presbiteri Konferenciákra fáradságot nem ismerve távoli helységekből pontosan megjelennek, míg a közeli egyházközségek képviselői távol maradnak az eseményektől. Meglátása, hogy szórványközpontot kell létesíteni egy olyan lelkésszel, akinek elsőrendű feladata lesz a szórványhívek gondozása.

A fenti gondolatok iránt élénk érdeklődést mutattak a képviselők, akik közül a temesvári **Sütő Udvari Magdolna** szerint építő lenne, ha Főhatóságunk egyfajta teológiai képzésben részesítene olyan világi szórványtagokat, akik szívesen vállalják fel közösségünk gondjainak hordozását. Ígéret hangzott el, hogy módot és lehetőséget fognak keresni e javaslat megoldására. A fentiek után beszámolókat hangzottak el az egyes szórványok életéről és munkájáról. **Pap Gy. László** nagyváradai lelkész, az aradi és temesvári leányegyházközségek múltját és jelenét vázolta, s bár az aradi leányegyházközség lélekszámát és templomlátogatását tekintve nem mutat életképes jeleket, mégis gondolni kell a bánáti szórványok gondozására. A temesvári gyülekezet viszont teljes mértékben feljogosít a jövőbe néző reménykedésre.

Szabó László lelkész az észak- és nyugaterdélyi szórványmunkát ecsetelte. Hozzászólásából kiderült, hogy munkája komoly erőfeszítést igényel, de tudja, hogy a hívek szeretettel várják és igénylik szolgálatait.

Kriza János lelkész a kide-besztercei-dési szórvány életét vázolta dióhéjban. Szerinte sem a besztercei, sem a dési gyülekezetben nincs remény arra, hogy életképes unitárius közösségek maradjanak meg. Egyik részen az előregedés, másik részen pedig az elköltözés ténye teszi életképtelenné a gyülekezeteket. A munkát azonban végzi, hiszen a jelenleg élő unitáriusok ezt elvárják tőle, és meg is érdemlik.

A szórványkonferencián résztvevők tapasztalhatták, hogy a szórványokra jellemző gondok szinte minden közösségre kiterjeszthetők. Éppen ezért **Pap Gy. László** tanácsolta, hogy megoldást jelentő javaslatokat keressen a konferencia, melyek erőként szolgálnak szórványban élő híveink megtartásában.

A képviselők részéről szinte teljes mértékben összehangzó véleményként született meg egy szórvány-lelkészi állás létesítése. Ennek hűségese szorgalmazója a nagybányai gondnok, **Csikó Árpád** volt elsősorban, aki évek óta arról álmodik, hogy önálló lelkészüket, illetve saját templomuk legyen. Míg **Szabó László** és **Kriza János** lelkészek nem látják megoldásnak egy önálló lelkészi állás létesítésének előnyeit a szórványban, addig

a Püspök úr nemcsak fontosnak tartotta, hanem a jövő egyik perspektívájaként emlegette. Egyszerű számolás következett, melynek elvégzése után kiderült, hogy Nagybánya és környékén több mint 220 unitárius él. Bár egyházunk lelkészhiánnyal küszködik, ez nem jelenti azt, hogy az északerdélyi szórványok a közeljövőben ne élveznének elsőbbséget egy lelkész kinevezésében. Ígéretet tett a Püspök úr arra, hogy fenti kijelentésének nyomatékot fog adni a Misszió Bizottságban és az Egyházi Képviselő Tanácsban is.

A szórványkonferencián megjelent képviselők az éjszaka alatt a nagyváradai gyülekezet egyes tagjainak vendégszeretettel élvezték. Másnap reggel tanúi lehetünk egy képzőművészeti kiállításnak, melyre a nagyváradai egyházközség épületének alagsorában került sor. **Péter Ütő Erzsébet**, a máramarosi szórványhoz tartozó művész állította ki 33 alkotását. A megnyitón a helybéli lelkész üdvözölte a megjelenteket, majd **Jakobovits Miklós** művész, a Barabás Miklós céh elnöke mondott tárlat-megnyitó méltatást. Ezek után a művész tett néhány eligazító megjegyzést.

A konferencia folytatásaként Ft. **dr. Szabó Árpád** püspök végzett szószéki szolgálatot, **Kiss Török Ildikó** színművész pedig lelke mélyéig meghatotta szavalaival a szép számú gyülekezetet. Az istentisztelet a nemzeti imánk eléneklésével zárult. Az istentisztelet keretében a helybéli lelkész szükségűen, de annál nagyobb hangsúllyal köszönte meg a nagyváradai nőszövetség aktív tagjainak közreműködését, akik arra törekedtek, hogy vendégeink jól érezzék magukat egyházközségünkben a konferencia két napja alatt. Végül egy ünnepi ebéden vettünk részt, ahol reménnyel váltunk el egymástól, abban bizakodva, hogy az elkezdett konferenciának lesz folytatása, mint, ahogy a szórványban élő híveink közösségi életének is.

PAP GY. LÁSZLÓ lelkész

(A kolozs-tordai egyházkör szórványkonferencia kezdeményezését fontosnak tartjuk, és más egyházkörökben is javasoljuk megszervezését. Gratulálunk a nagyváradai egyházközségnek, mint vendéglátónak, a szervezőknek, de nehezményezzük, hogy a zsilvölgyi szórványterület nem képviseltette magát e rendezvényen. A szerk.)

„Mindenkinek a munkája nyilvánvalóvá lesz...”

Hitem szerint a lélekkel végzett munka: élet és megmaradás. A gondviselő szeretet áldásai a jó cselekedetekben érnek gyümölcsöző életté. Jézusi szolgálattal, hűséggel kell építenünk és védenünk otthonunkat - ahol élünk - hitünk szülőföldjén! Megmaradásunkhoz nem férhet kétség, csak értelmes egymásra figyelésre és kölcsönös segítségre van szükségünk. A reménység pedig a holnapokért való munkálkodásunkat táplálja.

A magyarországi Unitárius Élet érdekes, olvasmányos sorozata - az anyaországi unitárius egyházközségek életéről írott beszámolókkal - indította el bennem a gondolatot, hogy a mi lapunkban, az Unitárius Közlönyben is érdemes volna időről-időre beszámolókat közölni egyházközségeink életének kisebb-nagyobb eseményeiről. Talán épp az említett beszámolóktól indítatva fogalmazom - a címbe bibliai gondolattól (1Kor 3, 13) is ihletve - az alábbi tudósítást, beszámolót a szentháromság-kisadorjáni, illetve a nyomáti egyházközségek 2001. évi történéseiről, eseményeiről. Az íráshoz a bátorságot Kovács István szerkesztő úr, barátom biztatása adta, ki e beszámolót szigorú szeretettel kérte. Leirom tehát az egyházközségi történéseket azzal a kéréssel, hogy lelkésztársaim is tegyék ezt meg, mert engem is érdekelnek a többi egyházközségekben történő események. Meggyőződésem, hogy híveink is szívesen olvasnának gyakrabban az egyházközségek életéről.

Az elmúlt nyár építkezésekkel és tatarozásokkal telt gyülekezeteinkben.

Szentháromságon a javítások és építkezések gyakran egy időben történtek a nyomáti és kisadorjáni munkálatokkal. Habár még nem sikerült mindent befejezni, mégis jelentős előrelépések történtek. A *Mount Vernon Unitárius Univerzalista Testvérgyülekezet* anyagi támogatásának köszönhetően - az idén is folyósított diáksegély mellett - sikerült a parókia feljavítása. Gázkonvektorokkal szereltük fel a lelkészi lakást, átalakítottuk a konyhát, a kőműves munkák után külső-belső meszelést végeztünk, újraöntöttük a bejárati járdát, erkéllyel és faragott oszlopokon nyugvó, meghosszabbított tetőszerkezettel láttuk el a parókia és az imaterem bejárati részét. Az *Illyés Közalapítvány* - pályázati úton elnyert - támogatásával került sor a tavaly elkezdett tanácsterem-iroda-vendégszoba funkció betöltését szolgáló Ökumenikus Ház külső-belső vakolására, valamint a villanszerelésre. A felsoroltak mellett - egy-

házközségem nevében is - köszönöm *Balácsi László* magyarországi főjegyző úrnak és családjának a tatarozási-ékesítési munkálatok javára tett adományukat!

Kisadorjában a *Walpole Unitárius Univerzalista Testvérgyülekezet* anyagi segítségével sikerült a már régóta javításra szoruló templomon a javításokat elvégezni. *Néma Lajos* munkacsoportja a templom külső falainak védő vakolását végezte el. *Tőkés Sándor* gondnok úr és *Etelka* felesége szervezésének köszönhetően az egyházközség hívei - kivétel nélkül - sorra ebédrel látták el a munkásokat. Isten áldja meg az egyházközségünkért tenni akaró és cselekvő híveink életét!

Nyomáton - ahol nagytiszteletű *Török Elek* maroskőri esperes úr megbízásából 2000. március 1-től vagyok az egyházközség beszolgáló lelkésze - nagyméretű munkálatokat végeztünk. *Dr. Szabó Bálint*, *Krizsán Imola*, *Hegedűs Csilla* mérnökök, a Műemlékvédő Egyesület vezetői, valamint az angliai mesterek és mérnökök, az ország különböző részéről érkezett munkások szakszerű munkája nyomán a középkori templom tetőszerkezetének felújítására került sor. A régi tetőszerkezet gerendáit állították helyükre az eredeti kötéseknek megfelelően, kijavítva természetesen a megrongálódott tartógerendákat is, ezáltal valószínűleg az eredeti tartógerendák helyére ez a művészettörténészek számára is értékes tetőszerkezetű templomot. E nagyszerű megvalósítás a Műemlékvédő Hivatal, a Püspökség és az egyházközség összefogásával, illetve egybehangolt munkájával volt lehetséges. *Dr. Szabó Árpád* Püspök úr, *Paskucz Viola* és *Balogh Ferenc* mérnökök, valamint *Mikó Lőrinc tanácsos* úr már korábban előkészítették a Műemlékvédő Hivatallal közösen e javítási munkálatok tervét, melynek kivitelezésére az idén kerülhetett sor. A lelkészi lakás közel másfél hónapig volt a munkások szállása és konyhája. Érkeztek az adományok is! A jó Istennek legyen hála, olyan adakozó lelkű és közmunkázó hívő keresztények támogatták az egyházközséget, mint *dr. Csiki Judit* és *dr. Csiki Zsuzsanna orvosok*, *Kelemen Levente*, a homoródozlándi unitárius egyházközség lelkésze és a gyülekezet elöljárói; *dr. Cseh Béla* állatorvos, *ifj. Farkas Aladár* vállalkozó, *Szekeres Sándor* nyárádgálfalvi péktulajdonos, *Gáspár András* református lekipásztor, *Vajda Ibolya* egyházközségi jegyző és családja, *Szkridon Péter* egyházközségi gondnok, *Kimpián Károly* keblitanácsos és *Siklódi Károly*. Az egyházközségi tagok részéről liszt-, tej-, tojás-, zöldség- és pénzübeli adományok érkeztek, a munkások étkeztetése érdekében. A jó Isten áldja meg az adakozók életét!

E kis lélekszámú történelmi egyházközségek szolgálatának szerteágazó feladatait figyelmen kívül hagyni felelőtlen és megbocsáthatatlan véték. Hála a jó Istennek, e szolgálatunkban nem voltunk magunkra hagyatva! E szolgálatvégzés pedig hűséget és kitartást követel. Bátorítsuk, biztassuk hát egymást! Egymás hite által is növekedjünk, oltalmazó egy Istenünktől várva az áldást!

SÁNDOR SZILÁRD lelkész

(A Közlöny szerkesztősége mindenkoron örömmel ad helyet az egyházközségek életéről szóló beszámolóknak, az egyházközségi eseményekről írott tudósításoknak. Ezeket azonban meg kell írni, és el is kell küldeni (juttatni) a szerkesztőségnek, különben nincs módunkban rendszeresen tudósítani olvasóinkat a vidéki gyülekezeteinkben zajló eseményekről, rendezvényekről stb. A szerk.)

A szellem nagysága

Fiatfalvi gyülekezetünkben július 7–10. között tartottuk meg a Millenniumi Napokat. Ennek záróakkordjaként szerveztük meg dévai zárandokutunkat, amelyre 47-en nevezünk be. A kirándulásra meghívtuk testvéregyházközségünk idei vendégeit, név szerint *Janet Fernandez*, *Dwight Cramer* és *Barton Reppert* barátainkat.

Első megállónk, egyben egyik úti célunk is, Gyulafehérvár volt. Itt a helybeli katedrális látogattuk meg. A századok tanújaként álló, nyugalmat és monumentalizmust önmagában hordó isteni hajlék a szótlan belső elmélkedésnek és emlékezésnek adott otthont. A falak üzeneteként véltük halani Erdély első fejedelmének, János Zsigmondnak hangját. Nem kis meghatódás járta át lelkünket, amikor gondolatainkban nagy reformátorunk - Dávid Ferenc - itt töltött éveire és munkásságára emlékeztünk. Mint a fejedelem udvari lelkésze, a lángoló, hitvitázó, a győzelmet alázatban ünnepelni tudó, az eszmét fel nem adó, a mártíromságot vállaló ember szellemi nagyságát éreztük meg mindnyájan.

A templomból kijövet a közeli vendégfogadó teraszán oldottabbá vált a hangulat. Előkerült a hazuról hozott házi kenyér, a házisült, az ízletes süti, a jókívánságokat pedig ezalkalommal a poharak koccintása jelezte.

De valahogy mégis más volt a jó hangulat. A kenyér ízébe, a mosolyok vidámságába valami emelkedett érzés lopakodott.

Dévára érkezve - néhányan sokadszor, mások pedig életükben először - indultunk a dombon fekvő várromok felé.

Felérve a várba a panoráma szépsége tárult elénk. A csendesen kanyargó Maros, az alatt fekvő város zaja, a távoli hegykoszorúk horizontja mind - mind kellekei a felemelő érzés kitarulkozásának. Betelve a táj szépségével, mint pásztorhoz a nyáj, csendesen közeledtünk Dávid Ferenc jelképes börtöncellájához. Kezünkben virágokkertjeinkből hozott virággal feledtetni akartuk a cella rácsainak komorságát, és élővé tenni azt, ami a szellem nagyságából sugárzik túl a cella nyirkos falain.

A beteljesülés számunkra kettős volt: leróttuk egyházalapító püspökünk emléke előtt szóban és gondolatban mindazt, amivel adósnak érzi magát egy unitárius hívő ember, ugyanakkor megízleltük azt a lelki örömet, ami egyedül az igazi ember szellemnagyságából tud megtartó erőként hatni, átívelni földi határokat. Annyiszor kívánczik ki a féltő aggodás szeretett egyházunk iránt, hisz sokszor volt mostoha a történelem, apasztva erejében és lelkiekben egyházunkat. De az aggodás optimizmussá vált midőn *Dwight Cramer* barátunk a következőket mondta: Ma úgy érzem, életem egyik nagy vágya teljesült be. Megállhattam János Zsigmond múltja előtt, és most itt állok Dávid Ferenc cellája előtt. Szellemi nagyságuk, amik meghatározták személyes hitemet, és elköteleztek az unitárius hitből fakadó nyitottságnak és segítőkésznek. Igen, a múlt így találkozik a jelennel, az eszme öröksége életszeretettel és szolgálattal, melyet ma nekünk kell megélnünk és betöltenünk.

BARTHA ALPÁR lelkész

Emléktábla a 100 éves, negyedik unitárius iskola épületében

Az anya szemefénye és legnagyobb értéke a gyermek. Az egyház szemefénye a lelki közösség, ami egyházközségekbe és egyházi intézményekbe szerveződik.

Kiemelt fontosságú közintézményünk az iskola, kollégium, hisz itt nevelődik jövőnk lényege: az ifjúság, reméljük, hogy céljaink szerint, öseinkhez, vallásunkhoz, lelkiségünkhöz és magyarsághoz hűen, hitelveink szerint.

Ebben az ünnepi pillanatban a Pákei Lajos építész tervei után készült, a kolozsvári unitáriusok negyedik iskolaépületét méltatjuk, amely a templom és a Sora épülete közti régi Kollégium intézményi folytatása, aminek ugyancsak volt elődje a főtéri mai plébánia épületében, aminek előtte az Óvárban voltunk.

Ez az épület 100 évvel ezelőtt a legkorszerűbb kollégiumi épület volt Kolozsváron, de lehet, hogy messzi földön is, mert igen szép imatermén és tanácstermén kívül gazdag gyűjteményekkel, könyvtárakkal, tornateremmel, uszodával és központi fűtéssel rendelkezett.

Az épülettípus erdélyi építészeti hagyományokra támaszkodott, hisz olyan volt - és ma is olyan -, mint egy belsőudvaros vár, belső folyosókkal és zárt udvarral, ebben az esetben más védelmi funkcióval, hisz itt a zavartalan oktatást, az iskolai közösség kialakulási lehetőségét, a kollégiumi hangulatot védték, a nevelés biztonságát teremteték meg.

A nagyszerű épület viszont csak a megfelelő hasznos keret, csak egy fontos és jelentős minimum volt és maradt ahhoz képest, ami itt felépült a koponyákban, szellemi várként, a tudás váraként, unitárius és magyar tudományos örökségként matematikától természettudományig és történelemírásig Brassai Sámuelről, Jakab Elekig vagy Kőváry Lászlóig, és igen sokakig.

Ez az Unitárius Kollégium egykor főiskolai rangot jelentett. De nem kívánunk csak a múltban elmerülni, mert itt áll a Kollégium új, nagyszerű bentlakása, ami igen nagy biztatást jelenthet a mai ifjúságnak és az Egyetemes Egyháznak is, a tudás megszerzésének különben gyötrelmes útján.

Az emléktábla, amit ezen a 100 éves évfordulón felavatunk, emlékeztessen a több mint 400 éves iskolai intézményünkre, a 100 éves épület további méltó megőrzés kötelezettségére, és az elődeink iránt érzett hűségre, amit csak tudásunk minőségével és saját szellemi előmenete-lünkkel tudunk méltóan meghálálni.

Köszönjük Starmüller Géza művész úrnak az emléktábla ízléses elkészítését.

BALOGH FERENC főgondnok

**„A testet megölhetitek,
de a lelket nem!”
– Zwingli Ulrich halálának
470. évfordulójára –**

Minden esztendőben október 31-én a protestáns kereszténység tisztelettel adózik a reformátoroknak, akik az általuk felismert és megragadott igazság következetes és bátor szószólói voltak.

A reformáció egyik legkiemelkedőbb képviselője Zwingli Ulrich svájci reformátor volt, akinek halála 470. évfordulójára emlékeznek ebben az esztendőben a protestáns kereszténység. Illő, hogy röviden mi is megemlékezzünk életéről és munkásságáról.

1484. január 1-én született az észak-keleti Svájc Wildhaus nevű falujában. Gyermekéveinek egy részét plébános nagybátyjánál töltötte, majd Bazel, Bern, Bécs és utólag ismét Bazel egyetemét látogatva lelkészi oklevelet és magiszteri fokozatot szerzett.

Tanulmányai alatt megismerkedett a skolasztikán kívül a humanista műveltséggel és az egyházi reformok iránti törekvéssel, amelyek hatást gyakoroltak szellemi és lelki életére. A bázeli egyetemen a reformszellemű Wittenbach Tamás professzor volt rá hatással, de nagy érdeklődéssel fordult a humanista eszmék irányában, amelyet a nagy humanista Rotterdami Erasmus hirdetett. 1516-ban találkozott vele, s e találkozás szellemi hatása nyomon követte későbbi teológiai felfogásában, ugyanis 1513-tól a középkori teológiától a Biblia és az egyházatyák felé fordul érdeklődése.

Tanulmányai alatt megismerkedett a skolasztikán kívül a humanista műveltséggel és az egyházi reformok iránti törekvéssel, amelyek hatást gyakoroltak szellemi és lelki életére. A bázeli egyetemen a reformszellemű Wittenbach Tamás professzor volt rá hatással, de nagy érdeklődéssel fordult a humanista eszmék irányában, amelyet a nagy humanista Rotterdami Erasmus hirdetett. 1516-ban találkozott vele, s e találkozás szellemi hatása nyomon követte későbbi teológiai felfogásában, ugyanis 1513-tól a középkori teológiától a Biblia és az egyházatyák felé fordul érdeklődése.

Lelkészi szolgálatának állomáshelyei: Glarus (1506-1516), Einsiedel (1516-1518). Az itt eltöltött évek alatti szolgálatok már előrevetítik reformátori tudatának kialakulását, lemond a pápai kegydíjról, és kérésére a püspök megtiltja, hogy Einsiedelben búcsúcédula-árus tevékenykedjen; szorgalmazza, hogy a svájci férfiak a zsoldos katonáskodás helyett otthon találjanak munkát.

Életének döntő fordulata 1519-ben következik be, amikor Zürich városi tanácsa meghívja Grossmünster - a zürichi nagytemplom - vezető lelkészének. Alig kezdi meg a szolgálatát, testi-lelki megpróbáltatásokkal kell szembenéznie. Ez évben söpör végig a pestis Zürich városán, elragadva a lakosság egyharmadát. Zwingli hat hétig küszködik a halálos korral, de Istennek hála meggyógyul, és gyógyulását a Gondviselés csodájának tekinti. Leleki vívódásai következnek, és úgy érzi, hogy az Erasmus által javasolt, az egyház megújítását célzó reformokkal még tovább kell haladnia.

Első lépése a Nagy Károly frank uralkodó által megállapított és megkövetelt perikópa-rendszer (előre kijelölt kötelező bibliai versek alapján prédikálni) mellőzése, szabadon választja ki prédikációinak alap gondolatait, tekintettel az egyházi-társadalmi élet kívánalmaira. Ez a lépése elismerést váltott ki a városi tanács és a nép részéről, sőt javasolták, hogy a Zürich környéki lelkészek is kövessék példáját.

Az 1523-ban megfogalmazott 67 tétel körvonalazza reformátori gondolatait és terveit, amelyek szellemében kívánja megújítani egyházát, Zürichet, de általában Svájc polgárosodó társadalmát. Ezek közül kiemeljük a kolostorok felszámolását és átalakítását kórházakká, a templomokból a képeket csöndesen eltávolítják, az ereklyéket félreteszik, elhallgatnak az orgonák, az oltárokat megszüntetik. A papi nőtlenséget fölöslegesnek ítéli, ő maga is nyilvánosan házasságot köt a nagytemplomban Anna Reinhadttal.

A miseáldozat helyett bevezeti a két „szín” alatti úrvacsorát (kenyér és bor), amelyet fehér terítővel borított egyszerű úrasztaláról vesz a gyülekezet.

Zwingli az úrvacsora kérdésében szembehelyezkedett Luther Márton felfogásával. Az 1529-ben megrendezett híres, marburgi kollokviumon a remélt megegyezés nem valósult meg, ugyanis Zwingli nem tudta elfogadni Krisztus testi jelenlétét az úrvacsorában, ahogyan azt Luther tanította. Zwingli úrvacsoratana közel áll az unitárius úrvacsoratanhoz, számára az úrvacsora „egy jel”, amely által a hívő keresztények a „maguk hitfejükét” (Jézust) felismerik, vagy a Krisztus szavai szerint: „ezt az én emlékezetemre tegyék”. „E megemlékezés pedig nem annyira az egyeseknek, mint a gyülekezetnek szükséges.”

Zwingli reformációját nem tudta befejezni, mert 1531. október 11-én a kappeli ütközetben – ahol a zürichiek oldalán harcolt karddal a kezében a reformációt el nem fogadó „őskantonok” ellen – elesett. A csata hevében ellenfelei halálos sebet mértek reá - dárdáikkal nyakon szúrták -, de ő utolsó mondatával is hitének adott hangot: „A testet megölhetitek, de a lelket nem!”

A krónikások szerint testét ellenfelei felnégyelték, máglyára vonszolták, és elégették.

Zwingli életművéből sugárzó mély hit, bátor kiállása a felismert igazság mellett drága reformátori örökség.

DR. REZI ELEK főjegyző

Szükségünk van a mítoszokra

A címben megfogalmazottakat kérdésnek szántam, de kijelentés formában is kész vagyok azt elfogadni, ha kérdésfeltevésém téves voltáról meggyőző a kedves Olvasó. Akár alcímként is írásom fölé illeszthettem volna a következő kérdést:

Mitikus hős-e Dávid Ferenc, és ha igen, szükséges-e ezt a státusát továbbra is fenntartani, alakja köré még több mítoszt szőni?

Válaszadásunk során induljunk ki abból, hogy Ferenc Józseffel kezdődően tetten érhető az a törekvés, hogy vallás/egyházalapító püspökünket a legmagasabb talpazatra helyezzük panteonunkban. Ferenc József Dávidot rehabilitáló szándéka az adott korban a leghelyesebb és legnemesebb célja lett egyházunknak, azóta azonban eltelt száz esztendő, s nekünk még mindig csak a rehabilitációs szándékba illeszkedő Dávid Ferenc-portré a hiteles. A mi Dávid

Ferencünk az ősz hajú próféta, az agg püspök, a tökéletes tiszta ember megtestesítője, a vallásszabadság egyetlen és legnagyobb bajnoka, aki reformációja első pillanatától kezdődően tervszerű fontossággal tudta, hogyan fog lépésről-lépésre haladni a „tiszta kereszténység” helyreállításának felelős munkájában, művét pedig egyéni zsenialitása és hatalmas tudása birtokában fejezhette be. A 16. század földhözragadt elméi nem követhették Dávid szárnyalását, így vallás/egyházalapítónk a rosszindulat és felekezeti szűkkeblűség szülte koncepciók per áldozata lett. A mi Dávid Ferencünk önálló gondolkodó, aki a Szentírás alapos ismeretéből és csakis a Szentírásból merítve lépcsőfokokként jut el Krisztus nem imádásának tanáig...

Dióhéjban ez lenne az a Dávid-portré, amit Jakab Elek megrajzolt, s amin ugyan próbáltak néhányan változtatni, de nem sok sikerrel. Egyházunkban Borbély István volt az, aki árnyalni próbálta ezt a képet, és több oldalról is rávilágított Dávid sokoldalú személyiségére és azokra a szabadgondolkodókra, akik hatással voltak a magyar reformátorra. Borbélynak a hagyományos Dávid-portrét nem sikerült megváltoztatni, de nem sikerült az másoknak sem. Az 1961-ben megjelent és azóta klasszikussá vált Pirnát-mű, a *Die Ideologie der Siebenbürger Antitrinitarier in den 1570er Jahren* eredményei és egészen új távlatokat nyitó megállapításai nem épültek be teológiánkba és még kevésbé a köztudatba. Az 1979-ben tartott siklósi konferencia is többnyire a tőlünk nyugatabbra élőknek jelentett újabb perspektívát a kérdés kutatásában. A Keserű Bálint vezette „Szegedi Iskola” irodalomtörténészeinek megállapításai, a nagy nemzetközi összefüggésekre rámutató tanulmányai sem változtattak Dávid-portrénkon és teológiánkon.

E sorok írójának feladata az utóbbi száz esztendő eredményeinek bölcs felhasználása és a hasznos tudománynak az ifjúság lelkebe való átültetése. Nehéz, felelősségteljes és hálátlan feladat a mítosztalanítás. Korántsem a teljesség igényével, csupán néhány kérdést fogalmazok meg, annak reményében, hogy ezek történelemszemléletünket és hagyományos Dávid Ferenci teológiaértelmezésünket árnyaltabban állítják az olvasó elé:

- Elegendő-e 422 esztendő ahhoz, hogy felnőjünk oda, ahol a történelmi igazsággal szembe lehet nézni?

- Vagyunk-e olyan öntudatos unitáriusok, hogy Dávid Ferencet úgy fogadjuk el, mint a 16. század egyik legkiválóbb elméjét, aki műveiben egyaránt támaszkodott a niceánium előtti egyházatyákra, és kora szabadgondolkodóinak írásaira? Megbotránkozunk-e, ha kiderül, hogy Dávid nem volt önálló teológiai rendszert alkotó gondolkodó, hogy minden lépését az újításban - igaz, hogy alapos vívódás után - mások nyomán tette meg?

- Mit szólna elménk és szívünk, ha kiderülne, hogy Blandrata tudós teológus volt, és Dávid elárulása volt egyházunk fennmaradásának az ára?

- Vajon vallást vagy egyházat alapított Dávid Ferenc?

Vallás/egyházalapító püspökünk mártírhálálának 422-ik évfordulója közeledtével a fentebb írt gondolatok és kérdések fogalmazódtak meg bennem, és arra kérném olvasóinkat, hogy felekezeti hovatartozásuk tudatában tegyenek kérdő- vagy felkiáltójelet a cím után, s ha nem sajnálják az időt és fáradságot, akkor szóljanak hozzá írásomhoz!

KOVÁCS SÁNDOR

Helyzetjelentés a romániai vallásszabadságról

Az Egyesült Államok külügyminisztériumának emberjogi irodája elemzést készített a vallási jogok biztosításáról különböző államokban

A Romániának szentelt fejezet első paragrafusában szó esik olyan restriktiókról, melyeket a helyi hatóságok és az ortodox klérus képviselői alkalmaznak bizonyos esetekben vallási kisebbségek ellen. Bár az 1992-es alkotmány biztosítja a vallásszabadságot, sok következtelenség tapasztalható annak alkalmazásában – mutat rá a jelentés. „Az ortodox egyház bizonyos ellenérzéssel viseltetik a többi egyház ellen, prozelitizmussal vádolja a protestáns és neoprotestáns felekezeteket. Ugyanakkor – főleg a görög katolikusokat érintően – igyekszik megakadályozni az egyházi ingatlanok visszaszolgáltatását.”

Az elemzés említi, hogy az 1992-es népszámlálási adatok nem tükrözik a valós adatokat és arányokat a különböző felekezetek híveinek számát illetően. Helyt kap az a görög katolikus vélemény, mely szerint annak idején sok helyütt megfélemlítették e felekezet tagjait. A kimutatások szerint mindössze 223 ezren vallották magukat görög katolikusnak, holott a számuk több mint 750 ezerre tehető.

Az USA külügyminisztériumának szakértői meglepődéssel állapították meg, hogy **Romániában több olyan sok évtizedes törvényerejű rendeletet, mely még a kommunista uralom elején született, nem érvénytelenítettek.** Az 1948/177-es dekrétum például jelentős beleszólást biztosít az államnak a vallásos életbe. 15 elismert kultusz létezik, újabb felekezetek bejegyeztetése elháríthatatlan akadályokba ütközik.

A jelentés külön foglalkozik a kultusztörvény kérdésével. Kiemeli, hogy a mai napig nem született meg, nem emelkedett törvényerőre e jogszabály. A hatóságok legutóbb egy olyan változatát vették elő a tervezetnek, mely az ortodoxoknak kedvező diszkriminatív jellege miatt kiváltotta a többi felekezetek tiltakozását.

A dokumentumból kiderül, hogy az USA-kormányzat is fenntartásokkal viszonyul a romániai kultusztörvényhez. A restitúció akadályozó jelenségek közül az elemzés megemlíti a vég nélküli ingatlanpereket, s azt is, hogy sok esetben jogerős bírósági döntés érvényesítése is akadályokba ütközik. Pozitív példaként a Nicolae Corneanu bánsági ortodox érsek által visszaadott görög katolikus templomok szerepelnek. Viszont a jelentés nem hallgatja el, hogy a szinódus emiatt mellőzésre ítélte a toleráns főpapot.

SZILÁGYI ALADÁR

Levél Dávid Ferenchez

Amikor a reformáció asztalához leültél, ketten vettétek körül azt: ott volt az a vallásosság, amelyet leginkább a preracionális, premodern kifejezésekkel tudnánk ma illetni, és ott volt az észre való tipikus reneszánsz hivatkozás, amelyet Te képviseltél. Tökéletesen értem, hogy miről beszélsz, amikor ezt mondod: Jaj, véget mikor ér az a sok rút vakhit a földön, szét mikor oszlik már ennyi sivár babona?

Amit az ész nevében tettél, felbecsülhetetlen érték, ráadásul ez Nálad nem az önmagára zárult ráció volt, hanem az Isten lelke által megvilágított értelem. Vagyis racionalitásod nyitott maradt racionalitás fölötti tartalmak előtt.

Eszméid aztán egyházzá formálódó keretben egyértelműségre kényszerítettek. A preracionális vallás körülöttünk mindenütt továbbélt, s így ellenreakciónk könnyedén egyértelművé faragott. Az történt, hogy ránk köszöntött a modern tudomány hajnala, és általában a modern kor, amely a felvilágosodással vette kezdetét, Descartes-tól Locke-ig és Kantig, és amely a technikai fejlődést hozta magával, amely a mitikus világszemléletre épülő feudális agrártársadalmat felváltva, a racionális világszemléletre épülő ipari társadalmi berendezkedést hozta magával. Úgy tűnt, hogy eljött a mi időnk. Nem győztük a racionalizmusból és a német liberalizmusból teleinni magunkat. Egyszerre azonban értelmét veszítette mindaz a vallási tartalom, amelyet magunkkal hoztunk múltunkból. Büszkén prédikáltunk az észről és az igazságról, és közben egyre szomjasabb lett lelkünk, mely sehogy sem viselte, hogy benne csupán egyik racionális funkcionkat látjuk.

De nem kárhoztathatunk ezért senkit, mert a tévedést már az általunk oly nagyra becsült eszmei áramlatok elkövették. E tévedést nevezzük pre/transz tévelygésnek. Lényege egyszerű: mivel nem racionális sem a racionális előtti (pre), sem a racionális fölötti (transz), ezért

a kettő könnyen összetéveszthető. Ennek a tévedésnek a liberalizmus - és általában a tudományos szemlélet - áldozatul esett: mivel azt hitte, hogy minden vallásosság (spiritualitás) lényegében mitikus, s így preracionális, elutasította azzal együtt a racionalitás fölötti vallásosságot is. Vagyis a mosdóvízzel együtt kiöntötte a gyermekét is. Istent, a személy fölötti Lelket száműzte, és helyettesítette a humanista énnel. Mivel az unitarizmus elsősorban nem világnézet, hanem vallás, ilyen következetesen nem vihette keresztül magán ezt az érvágást. Vallási gyakorlatai, és általában vallási tartalma azonban nagyon megsínylette. Egyensúlyról tehát már szó sem lehetett. Természetes következményként aztán a racionális teológia öntudatlanul szédült morálfilozófiába, miközben mitikus gyökereiről sem tudott lemondani. Élményszegények lettek az istentiszteletek, a vallásosság szinte kizárólag templomi aktussá vált, az Írások elnémultak és az imák monológgá váltak. Egyik tanítványom találó megjegyzése szerint, pusztához szokott vadszamarak lettünk, akik a lelki éhséghez hozzászoktak (Jer 2, 24).

A 20. század első felében voltak néhányan, akik látták, hogy a rációtól nemcsak visszafele vezet út a preracionalitásba, hanem előre is, a racionalitás fölé. Azonban a többség egyházunkban is mindmáig a pre/transz tévelygők táborát alkotja. Személyes vallási élmények hiányában ez akár természetesnek is mondható. (Ferencz József mondja, akinek a kátéja ma is használatban van és meghatározó: Nincs utálatosabb, mint midőn egy keresztény ahelyett, hogy a világosságot keresné, sötét zugok titkos belsejében, szembehunyva átadja magát a langyos, kótyagos, bágyasztó kontemplációnak...)

Tudom, hogy nem értesz félre. Nem azt akarom mondani, hogy a rációnkat meg kellene tagadnunk. Ellenkezőleg: felbecsülhetetlen annak az útnak az értéke, amelyet idáig megtettünk. Hiányában nem is léphetnénk tovább. Azonban túl sokat időztünk a ráció sivatagában, ahol minden túl napfényes és kopár. Elfogadhatatlan lenne visszafele haladni, és szomjunkat preracionális vallásossággal oltani, amit egyébként ma oly gazdag választékban kínál a világ. Ma azonban már tudjuk, hogy az asztalnál hárman ülünk, és a megkezdett úton lehet előre is menni. És kell mennünk!

Ezen út nem a mítoszokra épülő vallás útja, a másodkéz vallásosságé, hanem a közvetlen vallási tapasztalásé. Ez az út nem a hittételek útja, hanem a Jelenlét megélése. Nem a passzív hallgatás, hanem a vallási gyakorlás. Nem a mások tanításának rációnk szitáján fennmaradt kivonata, hanem a valóság teljességében való otthonra találás. Életvitel nem a morális normákhoz való igazodás, hanem a belülről fakadó etikai életvitel.

Egyházalapító püspökünk! Nem engedélyt kérek, hisz Te is csak a Lélekre hallgattál. Áldásodat kérem, hogy tudjunk továbblépni.

C. Sz

Élménybeszámoló a XI. Unitárius Nőszövetségi Konferenciájáról. Torockó, 2001. szeptember 1.

Kis készülődés után, pénteken reggel 6 órára összeverődött a kis csapat, amely 13 főből állott, akik elindultak az UNOSZ torockói konferenciájára. A szervező **dr. Albert Éva** volt, akinek ezennel is hálás köszönetünket fejezzük ki. Nagyon szép útvonalat választott ki számunkra.

A reggeli pirkadat után, ahogyan a kis turistabuszunk haladt, **Horváth Piroska** nyugdíjas földrajztanárnő nagyon részletes ismertetőt tartott az utunkba eső földrajzi helységek, települések földtani és geológiai keletkezéséről. A nevezetesebb településeket bemutatta magyarságunk vonatkozásában, amely – úgy gondolom – mindenki számára nagyon tanulságos volt. Így haladtunk végig Fehéregyháza, Segesvár, Medgyes útvonalon, amikor már összehangoltan élveztük az utazás élményeit.

Első megállónk Torda volt, ahol meglátogattuk a nagyon szépen kijavított és megőrzött tordai unitárius templomot, megcsodálhattuk Pataki József helybeli RMDSZ elnök kézzel faragott csodálatos munkáit, amely díszíti az egész templom belsejét. Ezután ellátogattunk az ótordai református templomba, ahol 127 országgyűlést tartottak, és amelynek csodálatos belső berendezése őrzi a régi idők méltóságát és elődeink példamutató kitartását vallásuk, nemzetük iránt. A város központjában látogattuk meg a római katolikus templomot, ahol 1568-ban kihirdették a vallásszabadságot, és amelynek ősi kövei őrzik elődeink lépteit. A zajos utcán végighaladva, **dr. Albert Éva** elvezetett ahhoz a házhoz, ahol a Wesselényiek laktak, és amelyben báró Jósika Miklós, a romantikus regényirodalom megteremtője született. Sajnos, hogy már csak az épület áll, mert átformálták, eltüntettek minden régi nyomot, ami az akkori ház falait díszítette. A református templom szomszédságában szeretnénk volna meglátogatni a mai történelmi múzeumban – régen a fejedelmek háza volt, melyet Báthori Zsigmond épített, és ahol Rákóczi György és Bethlen Gábor is lakott – azt a gyönyörű festményt, amely az 1568-as tordai országgyűlést ábrázolja, de sajnos már 5 éve restaurálás alatt áll ez a drága műemlék. A város másik szögletében, egy kis zsindeyes ház oldalán, a márványtáblán olvashattuk el, hogy Petőfi Sándor utolsó alkalommal itt volt elszállásolva feleségével, Szendrey Júliával és fiával, Zoltánnal, akik majd visszatértek Erdődre, a költő pedig a fehéregyházi csataterre indult.

A pár órás tordai megálló után utunkat Mészkö fele vetjük, ahol megnéztük Balázs Ferenc szobrát és a kis régi unitárius templomot, amelyet az ő lelkészége alatt építettek. A szobrot **dr. Albert Éva** virágcsokorral díszítette, és a csa-

pat fényképet is készített a híres világhíró szobránál. Sajnos Mészkön azt tapasztalhattuk, hogy a falu kihalófélben van, és – úgy mond napról-napra – fogy lakóinak száma. A kis templom kazettás, festett mennyezete őrzi egykori lelkészünk keze munkáját.

Már délutánra fordult az idő, amikor a Tordai-hasadék felé vettük utunkat, ahol a mindenki által otthonról hozott uzsonnánkat szerettük volna elfogyasztani. A kissé köves, kapaszkodó út után megpillantottuk a hasadék távoli csodás panorámáját, az égből a hasadék tátongott, lenn a messzi mélyben a turistaház, kis kemping, körülöttük csodálatos dombok.

Már az éhség sem gyötört senkit, amikor a mészkőszikla lábaihoz megérkeztünk. A csodálatos táj lenyűgözött. Miután ezen a szép őszi eleji napon elfogyasztottuk a „madárláttát”, felkerekedtünk a hasadék megtekintésére. Mindenki elindult, hol lassúbb, hol gyorsabb tempóban. A túravezetők, **dr. Albert Éva** és **Horváth Piroska**, csodálatra méltó, kort nem ismerő merészséggel haladtak a csapat élén, és vezettek el arra a csodálatos helyre, amelyet a természet alakított és munkál nap mint nap, és amelyet szavakban nem lehet leírni, azt látni kell. A patakban a legenda szerinti Szent László pénzeket szedegettünk, mialatt elhangzott a legenda szövege is, hogy ezáltal is emlékeztetessé tegyük ezt a felejthetetlen gyalogtúrát. Mialatt a szikla oldalában kitaposott ösvényeken araszoltunk, előbb-előbb és alattunk a csodálatos víz mélysege tátongott, a csapat tagjai le-lemaradoztak, ki hogy bírta szusszal, merészséggel. Közben csodálkoztunk a fölöttünk égből meredő csodálatos mészkősziklákon, ahol a ritkaságba menő zöldnövények virítanak, barlangok rejtelmek várakoznak. A célba érők nagy meglepéssel nyugtázták „hát ez megérte”, a látvány maga mindannyiunkat lenyűgözött, az időjárás is velünk tartott, a jó Isten itt is ránk tekintett, hogy ezt a ritka természeti szépséget megláthattuk. A visszafelé vezető úton már másokra is figyeltünk: a sok külföldi turistára, akik messze földről jönnek, hogy kötéllel megmásszák a mészkősziklákat. Csodálatos volt!

Már estére járt az idő, amikor ismét útra keltünk, most már a végcél Torockó volt. A táj ismét lenyűgözött mindenkit! A falu a Székelykő elnevezésű hatalmas sziklakő lábainál fekszik. Itt, Torockón a nap kétszer kel fel: reggel a szikla egyik oldalán dugja ki fejét, majd a sziklát megkerülve ismét vidáman szórja sugarait a szikla lábánál fekvő falucsukára. Ahogy a faluba értünk, már észre lehetett venni, hogy valami készül, zsongott a falu központja, érkeztek a kisebb-nagyobb csoportok. A szívélyes fogadtatás után mindenki megkapta az UNOSZ közgyűlésre való belépőjét, és máris a vendégfogadó torockói tiszteletesasszony operatíván elszállásolta a vendégcsoportokat.

Miután a faluturizmus csodálatos panziójában elhelyekedtünk, még akkor este utunkat folytattuk a 3 km-re levő Torockószentgyörgyre, ahova Ferenczi Magdolna unoka-öccse hívott meg, a fiatal unitárius lelkész – Koppándi Botond –, aki nemrég tért haza amerikai tanulmányútjáról, és akinek udvarán nagy vendégsereg fogadott, mert az amerikai testvéregyházköztség küldöttei is éppen akkor érkeztek, így hát a papilakon valódi lakodalmi szibvásár volt, ahol nagyon finom torockói somodi kaláccsal, meg pálinkával fogadtak.

Miután az amerikai vendégeket elszállásolták, minket is átvezettek a templomba, ahol megcsodáltuk a torockói varrottasok egész seregét, és ahol meghallgattuk a templom történetét is: háromszor volt leégetve, elpusztítva, de a székeszék eredetű dolgos torockói nép mindig újra- meg újra- építette Isten házát.

A papilak meglátogatása után, ahol Brassai Sámuel, Erdély nagy polihisztorja született, elbúcsúztunk a szíves vendégfogadóktól, és visszautaztunk Torockóra. A művelődési házban már finom töltött káposztával vártak, a falu aprajagyja segített. Vacsora után mindenki nyugovóra tért, hogy a napi fáradalmainkat kipihenhessük, hogy számba vegyük élményeinket. Jó volt ezt a napot is megérni Isten segéd- mével.

A napsütéses reggel helyett szitáló eső fogadott, így hát nem láthattuk a napkeltét, amelyet oly sokan áhítottunk. A reggeli szendvics és forró kávé után 9 órakor kezdetét vette a ritka szép, régi templomban a XI. UNOSZ közgyűlés.

A rövid áhítat után, amelyet **Orbán Erika** teológiai hallgató tartott, az UNOSZ elnöke megnyitotta a közgyűlést, hangsúlyozva, hogy 90 éves a nőszövetség és évről-évre nő a résztvevők száma, ami örvendetes, hiszen Torockón is 365 résztvevőről van tudomása és a Nőszövetségek száma a 65-ről ezen alkalommal még 7-tel növekedett, és a vándorabrosz így hét háromszöggel bővült ki. Felolvasta a közgyűlés témáját, amely a múlt évi tevékenységi beszámólóról, az új választmány összetételéről, megszavazásáról, a vándorabrosz átadásáról – a magyarásárosi nőszövetségtől a torockói nőszövetségnek –, a lókodi öregotthonban való látogatás időpontjainak kijelöléséről, a kézimunka-tanfolyam jövő évi kihelyezéséről és a jövő évi közgyűlés színhelyének a kijelöléséről szolt.

A köszöntőbeszédet **dr. Szabó Árpád** püspök úr nyitotta meg, és hangsúlyozta, hogy évente az unitáriusok száma 300-400 személlyel csökken, mivel nagy az elhalálozási arány, és arra buzdította az unitárius fiatal nőket, anyákat, hogy csak a gyermekvállalás az egyetlen kiút, amellyel megmenthetjük a jövőt, és a jövő generációja lesz az, amely meg kell őrizze nemzetét, népe örökségét, és tovább kell harcoljon a megmaradásért.

Örvendetesnek tartotta, hogy nagyon sok fiatal arcot látott a templomban, tehát van remény arra, hogy nem vész el az unitárius egyház az új évezredben sem.

Székely Miklós, a kolozs-tordai egyházkör esperese szószerkesztésében a nőt állította mondanivalójának középpontjába, hangsúlyozván, hogy az életet nem lehet megélni nő nélkül, aki a születés pillanatától a halál órájáig mindig jelen van, aki a világ mozgatórugója, olyan mint a folyó, mely eláraszt szeretettel, gondoskodással, örömmel, bánattal, szerelemmel, és aki az élet pillanataiban nélkülözhetetlen. Jó volt hallgatni ezt a szívből jövő prédikációt, amely szolt a serdülő lányhoz, a fiatal feleséghez, a középkorú nőhöz, az életutat megjárta idős asszonyhoz. Mindenki talált magára illő szavakat, melyből ismét rájött, érdemes élni, küzdeni a mindennapok terhes feladataival, hogy szeretetet, örömet adjunk hozzátartozóinknak, családunknak, embertársainknak.

A helybeli lelkész és a nőszövetségi elnöknő üdvözlő beszéde után, a vándorabrosz átadása történt meg, majd pedig az UNOSZ 2000. évi tevékenységi jelentése következett,

melyet **Paskucz Viola** leköszönő titkár olvasott fel és **Pavelka Éva** pénzügyi ellenőr egészített ki a pénzügyi jelentéssel. Ezután megszavaztuk az új 17 tagból álló választmányt, melynek elnökei **Szabó Magdolna** és **Asztalos Klára**, alelnökök: **Zsakó Erzsébet**, **Jakabházi Vera** és **Maksay Magdolna**, titkára **Ferenczi Enikő**, jegyzője **Opris Zolyomi Emese**, pénztárosa **Fodor Dorottya** lett. A szünetben ismét finom torockói kaláccsal kínáltak meg a vendégfogadók.

Az istentiszteleten, melyen a szószerkesztés szolgálatot **Szilágyi Annamária** marosvásárhelyi segédlelkész végezte, ismét jó volt hallani az intést, hogy őrizzük meg a szeretetet embertársaink iránt, és hogy a nő az, aki irányítja a család lelki és érzelmi világát. Ezek után a püspök úr eskütételre szólította az új választmányi tagokat, akik esküvel megpecsételték tenniakarásukat az Unitárius Egyház és a Nőszövetség iránt.

Dr. Szén Csilla vitaindító előadásában a családok helyzetéről beszélt, annak függvényében, hogy milyen életkörtípushoz tartozunk, megkezdve a fiatal házasoktól, a csecsemőt nevelő, óvodáskorú gyerekes családok, iskoláskorú gyerekek családjai, serdülőkorú gyerekes családok, meg az időskorú család vagy özvegyen maradt ember életéig.

A torockói nőszövetség ünnepi műsora után felavatták a torockói nőszövetség zászlaját, amelyet a Püspök úr megáldott. A csodálatosan szép és eredeti torockói népviseletbe öltözött emberek – a legfiatalabbtól a legidősebbig – felemelő látványt nyújtottak a templom piacán.

Dévay Nagy Kamilla és a **Krónikás Zeneiskola** diákjainak előadása zárta az ünnepélyt. A templomból kijövet mindenki megkereste saját csoportját, ahol megbeszélést folytattunk a családok mai helyzetéről, a nagycsaládosok megsegítéséről a nőszövetségek közreműködésével, a jövő évi közgyűlés vitaelőadásának témájáról. A megbeszélés után mindenki meglátogatta a falumúzeumot, ahol a szebbnél szebb keresztszemes és torockói varrottas kézimunkákban lehetett gyönyörködni. A falu kialakulását bemutató anyaggal kezdődően a vasművesek munkájáig, az eredeti torockói népi viselettől a faragászatig minden megtalálható a falumúzeumban.

A finom ebéd, amellyel a lelkes torockói nép megvendégelte Erdély minden tájáról érkező vendégeit, énekszóval zárult, majd késő délután folytatódott a közgyűlés munkálatai. Beszámolót hallottunk a lókodi öregotthon igazgatónőjétől, majd tárgyalták a jövő évi kézimunkakör megszervezését, amelyet a vargyasi nőszövetség vállalt fel. A 2002-es közgyűlés színhelye Homoródkarácsonyfalva-Homoródújfalú-Oklánd nőszövetsége rendezésében fog lezajlani. A csoportos megbeszéléseknek a kiértékelését meghallgatva csapatunk elbúcsúzott a szép torockói tájtól, és hazafele indult. A mikrobuszban nagyon jó hangulat támadt, mindenki az élményeket idézte, később pedig nótázásra kerekedett a kis csapat, amely jó hangulatban tért haza az éjjel beálltával.

Gondolom, hogy mindannyian nagyon sokat tanultunk, láttunk, hallottunk és tapasztalatokat szereztünk, hogy egy ilyen kis faluközösség milyen odaadó, fáradtságot nem ismerő munkával képes volt ennyi embert becsületesen ellátni. Élményeinket pedig úgy próbáltuk megosztani azokkal is, akik nem voltak ott velünk, hogy most megíródott ez a beszámoló.

VÁNCSA CSILLA Sepsiszentgyörgy

Az UNOSz részvétele az ökumenikus nőmozgalomban

A Romániai Keresztény Nők Ökumenikus Fóruma 11. Országos Konferenciáját tartotta október 19–20-án Iași-ban. Az Unitárius Nőszövetség képviselőjében négyen vettünk részt: **Asztalos Klára** elnök, **Ferenczi Enikő** titkár, **Paskucz Viola** választmányi tag és alulírott **Szabó Magdolna**.

Október 18-án reggel az egyház mikrobuszával indultunk a hosszú útra ökumenikus összetételben. Az ökumenia abban nyilvánult meg, hogy egy-egy református és római katolikus nőszövetségi tag is csatlakozott hozzánk. Csúnya, ködös időben indultunk, de hirtelen, mintha a mesebeli varázspálca érintette volna a ködöt, ragyogó napfény köszöntött ránk, amely még szebbé tette az őszi erdők gazdag színeit. Ettől kezdve utunk hátralevő részében gyönyörködhettünk a természet nyújtotta utánozhatatlan szépségben.

Iași-ban a Mitropolia szomszédságában levő Ökumenikus Intézetben szállásoltak el, ahol vacsora után tájékoztattak a konferencia programjáról.

Másnap reggel áhítattal kezdtük a munkát, amelyet az ortodox egyház képviselője végzett. Ezt követte a bemutatkozás, amelynek során részünkről **Asztalos Klára** röviden ismertette az UNOSz tevékenységét, és mivel magunkkal vittük a vándorabroszunkat, elmondta annak történetét és jelentőségét is. A különböző mintájú és színű háromszögek egymás mellé illesztése jelenti a sokszínűséget, de egyben az egységet is jelképezi. A helyi nőszövetségek együtt alkotnak egy törhetetlen egységet. Így kellene az ökumenia is egységbe fogjon, hogy közös erővel próbáljuk közös céljainkat megvalósítani.

Az első előadás a nők elleni erőszak, illetve a nők kiszolgáltatottsága a társadalom különböző területein kérdésért tárgyalta. Megdöbbenve hallgattuk azokat a beszámolókat, amelyeket a leánykereskedésről tartottak azok a szervezetek, amelyek a helyi biztonági szervek bevonásával próbálnak eredményeket felmutatni. A nők elleni erőszak országos összefogást igényelne – volt a végső konklúzió –, mivel egyre nagyobb méreteket ölt mind a családon belül, mind a társadalomban, s úgy látszik, hogy az állam nem tudja egyedül megoldani. A hozzászólásokból kiderült, hogy egyelőre csak a megoldás parancsoló szükségét látjuk, de lehetőségeink nagyon kezdetlegesek.

Ebéd után a Fórum elnöke, **Soós Noémi** református lelkész nő terjesztette elő jelentését a 2000. évi tevékenységről, amelyet a pénzügyi beszámoló követett. A jelentéseket részletes vita követte, amelyben átfogó képet nyerhettünk a kiegészítéseken keresztül a Fórum munkájáról. Ezt követően az alapszabályzat módosítására került sor, amelyet a működési szabályzat tervezetének megvitatása követett. A vita során minden tagcsoport kifejtette álláspontját, s bizony késő estebe nyúlt, amíg sikerült a véleménykülönbségeket tisztázni.

Másnap reggel az áhítat keretében részünkről **Ferenczi Enikő** lelkész nő mondott imát. Ezután kiscsoportos meg-

beszélés következett, amelynek eredményeit plenáris ülés keretében értékeltük ki. Ebéd után a város egyik legszebb építészeti nevezetességét, a Kulturpalotát látogattuk meg, ahol a román festészet legnagyobbjainak, Grigorescu, Andreescu, Luchian és mások képeiben gyönyörködhettünk. Ezt követően egy férfi és egy női kolostort kerestünk fel, ahol alkalmunk volt betekinteni az ortodox vallásosság e sajátos, tőlünk idegen világába. Majd a városi parkban megnéztük Eminescu fáját, amelyet nagy tisztelettel gondoznak és óvják az enyészettől. Este vacsora után ökumenikus istentisztelettel fejeztük be a Fórum 11. Konferenciáját.

Másnap reggel ragyogó napsütésben indultunk vissza Iași-ból, ahol nem láttunk annyi „trikolort“, mint idehaza, Kolozsváron, de ahol a rendezett városkép és az utcák tisztasága emlékeztetett a valamikori „kincses városunkra“. Hazafelé jövet megosztottuk egymással élményeinket, kicseréltük gondolatainkat, s azzal a közösen kialakított véleménnyel érkeztünk haza, hogy szép és eredményes konferencián vehettünk részt. Jó volt élni a részvétel lehetőségével, mert megismertethettük nőszövetségünk történetét, jelenlegi életét, s újabb kapcsolatokat teremthettünk, amelyeket a tapasztalatokkal együtt hasznosan gyümölcsöztethetünk ez utáni tevékenységünkben.

SZABÓ MAGDOLNA

Jelentés az UNOSz kézimunkatanfolyamáról. Torockó, 2001. november 5–10

A tavalyi sikeres tanfolyamunkon felbuzdulva a torockói nőszövetség ismét meghívott minket egy újabb tanfolyam tartására. Ezt a mellékelt program szerint meg is tartottuk.

A főhangsúlyt a hagyományos torockói csipkeverés feltámasztására helyeztük. Ehhez komoly segítséget kaptunk a Brassais Véndiák-alapítványtól, **Szabó Zsolt**tól, aki meghívott két magyarországi vendéget. Ők már régebben érdeklődtek a torockói vert csipke iránt. **Semsey Ágnes** és **Devecsei Gáborné** (Ildikó) gyakorlott budapesti csipkeverők számos nyugat-európai csipkeverővel is kapcsolatban állnak, így sok érdekes információhoz jutottunk általuk. Emellett helyben elkészítettek az érdeklődőknek klöplipárnákat, valamint botókákat, és fémfonalat adományoztak a nőszövetségnek. Egész héten keményen dolgoztak velünk, így öt gyermek és két fiatalasszony tanulta meg az alapisme-

reket, kaptak mintákat, amelyekkel már meg lehet kezdeni a rendszeres munkát. Emellett tanulmányozták és fényképezték a múzeumi anyagot és **Lazsádiné Székely Aranka** torockói ruháit, melyeket tudományosan feldolgoznak, majd közölni is fogják szaklapjukban. Felajánlották további segítségüket is a jellegzetes minták felhasználásában és a további képzésben is, hiszen most csak 3-4 alapkötés elsajátítása volt lehetséges.

A torockóiak kérték a szövessel kapcsolatban is segítségünket. A hét folyamán felvetettünk és beindítottunk egy új, ott eddig nem ismert mintát, és megtanultunk néhány újabb gyakorlati fogást. Lehetőségünk nyílt a régi pánt-szövés kipróbálására, gyakorlására is.

Emellett meghívtunk egy „mindentudó” kisiparost, **Szakács Évát**, aki természetes nyersanyagból – szalmából, mohából, száraz virágokból, makkból, tobozból, bogyókból – készít egyes asztali és karácsonyfadíszeket, adventi koszorúkat. Asztala mellett sűrű csoportban álltak az érdeklődők, a gyermekek és felnőttek, folyt a munka késő estig. Itt is kaptak a résztvevők segédanyagokat, rajzokat, rengeteg ötletet.

Nagy érdeklődés kísérte a faluturizmussal kapcsolatos, vetítéssel egybekötött előadást is, a videokazetták ott is maradtak, hogy télen folytassák a Duna-televízió faluturizmus-tanfolyama anyagának megtekintését, mely a fellendülőben lévő és a falunak jövedelmi forrást jelentő mozgalomban nagyon sok hasznos ismeretet közvetíthet.

Az esemény megmozgatta Torockó apraját-nagyját, a tanfolyamon összesen ötvenen jelentek meg, különösen nagy örömünkre szolgált, hogy minden korosztály megmozdult, és a legifjabbak voltak a legkitartóbbak: délelőtt az iskolában álltak helyt, délutánonként mind a 14 gyermek jelen volt a gyakorlati órákon, és büszkén vitték haza munkájuk gyümölcsét. Természetesen nem mindenki vett részt minden foglalkozáson, erre a hely sem lett volna elegendő. Voltak, akik inkább délelőtt jöttek, mások meg délután tudtak részt venni.

Külön ki kell emelnem a nagyon jó szervezést. A nőszövetség és annak elnöke, **Váló Irén** nagyon jó munkát végzett, körültekintően gondoskodott mindenről, hogy mindenki jól érezhesse magát. Ehhez nagymértékben hozzájárult **Csonkáné Rácz Katalin** vállalkozó, akinek szívügye Torockó felemelkedése, és mindent megtett a tanfolyam sikeréért: szervezett, lelkesített, hangulatot teremtett, anyagilag és erkölcsileg egyaránt támogatott, anyagot szerzett a klópli-párnához, szabta-varrta-tömte a párnákat, mintákat és anyagot másolt, sokszorosított, fényképezett. Az ő lelkes „háttérmunkája” nélkül talán létre sem jött volna ez a tanfolyam. De nemcsak most, hanem mindig támogatja a nőszövetség munkáját, anyagot szerez nekik, megvett egy kis szövőszéket, amelyen a tagok szöhetnek.

Egész idő alatt élveztük a lelkész-házaspár támogatását, a lelkes, dalos gyermekcsapat léte az ő munkájukat is dicséri.

Talán munkánk legnagyobb elismerése az volt, amikor a férfiak beüzentek, hogy megirigyelték a mi nyüzsgésünket, és úgy gondolják, hogy a koporsókészítés mellett elő kellene venniük a kovácsszerszámokat, és visszahonosítani az ősi kovácsoltvas-munkát is. Addig is bármi javítást elvállalnak!

ZSÁKÓ ERZSÉBET

IFJÚSÁGI OLDAL

NYILATKOZAT

Az erdélyi unitárius ifjúság és más felekezeti szabadelvű vallásos fiatalok szervezeteként működő Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet (ODFIE) 2001. augusztus 23-26. napjain az udvarhelyszéki Szentábrahámon rendezte meg a XXV. Erdélyi Unitárius Ifjúsági Konferenciát az egyházközségi ifjúsági egyletek képviselőiben megjelent háromszázhatvan résztvevővel. A Konferencia záróünnepélyén az alábbi nyilatkozatot tesszük közzé.

1. Konferenciánk témáját a vallásos nevelés, a hitre és erkölcsre épülő tudás, a tudásalapú társadalom időszerű kérdésköre határozta meg. Már-már közhelyszámba megy, hogy a tudásalapú társadalom felé haladunk. Tudásunk alapja: szellemünk, lelkünk, nyitottságunk. A tudás azonban akkor élő és ható erő, ha személyes, ha belső látásként irányítja életünket, összehangolva a szellemieket a lelkiakkal. Ennek megteremtésében a tágabb értelemben vett (nem elsősorban iskolai) nevelésnek van jelentős szerepe, s e folyamat alapvető gondolkodási és életviteli változásokat igényel. A jövőre, a tudásalapú társadalomra való felkészülés az ifjúság számára létkérdés. Csak a személyes, az életünk részévé vált tudás lehet alkotóeleme életünknek és meghatározója javendőnknek.

2. A konferencia keretében megemlékeztünk Balázs Ferenc születésének századik évfordulójáról. Ezen alkalom lehetőséget nyújtott arra, hogy felidézzük a két világháború közötti erdélyi magyarság és unitárius egyház kiválóságának hiteles és példaértékű életművét. A Balázs Ferenc-i hit- és életfelfogás, valamint annak gyakorlatba ültetése ma is járható harmadik utat jelent számunkra. A lánglelkű lelkész, író, ifjúsági egyletvezető, valamint népfőiskola-szervező és szövetkezet-alapító Balázs Ferenc hit- és életfelfogásáról, világszemléletéről, életútjáról, társadalmi, irodalmi és egyletvezetői munkásságáról elhangzott előadások a cselekvő keresztény és kultúrprotestáns lelkész arcképét rajzolták ki.

Az életpélda időszerű üzenete: Minden emberben olyan tűz lobog, amelyet az isteni lélek általi ihletésnek is nevezhetünk. Ez a tűz azért ég, hogy felismertesse: a létezés önmagában nem értékteremtés, az életet nem csupán a pusztá lét, hanem az ennél magasabb rendű eszmék szolgálatában érdemes megélni. Amennyiben az ember felismerte önmaga tökéletesedésének lehetőségét, annak eléréseért semmi nem lehet drága. Balázs Ferenc életének tanítása az, hogy e lángolás a közösség szolgálatában teremt maradandó értékeket.

3. A Konferencia keretében tartottuk Egyletünk idei küldöttgyűlését, amely az elmúlt évi működés kiértékelése, az Alapszabályzat módosítása és más időszerű szervezeti kérdések megvitatása mellett választással töltötte be a megüresedett tisztségek helyeket.

4. Ezúton is meg szeretnénk köszönni támogatóinknak az áldozatot és a segítséget, amellyel lehetővé tették csúcsrendezvényünk színvonalas megszervezését. Konferenciánk eredményeire és előttünk álló feladataink elvégzéséhez Isten áldását és segítségét kérjük!

Szentábrahám, 2001. augusztus 26.

Az Országos Dávid Ferenc
Ifjúsági Egylet Választmánya

XXV. Erdélyi Unitárius Ifjúsági Konferencia

Idén az ODFIE Szentábrahámon, a Gagy mentén szervezte meg hagyományos nyári konferenciáját, augusztus 23-26. között.

A hetekkel azelőtt megkezdett előszervezés során a helyi egylet fokozatosan lelkesedő tagjai hozzászórtak a késő éjszakai villámlátogatásokhoz, amikor a piros Golf a beigérthez képest több-kevesebb időeltolódással megjelent a helybeli kultúrotthon előtt. A lelkészi és más családok, valamint a Polgármesteri Hivatal messzemenő támogatása kezdettől fogva megkönnyítette a szervezők munkáját. A szentábrahági fiatalok a napok telével kezdtek „beindulni”, az utolsó héten már teljes gőzzel folytak az előkészítési munkálatok. Disznóvágás, borjúölés, a sátor-tábor kijelölése, világítás felszerelése, matracok kölcsönzése, alkalmi szálláshelyek kialakítása követték egymást a konferencia kezdőnapjáig. Az utolsó éjszakán, csütörtökre virradóra elkészült a konferenciás feliratok, irányjelzők halmaza is. Délután már csoportosan érkeztek a hátizsákkal, sátrakkal felszerelkezett fiatalok a poros, majd később sárosra vált szentábrahági úton.

Idén sikernek könyveltük el, hogy a több mint háromszázhatvan résztvevő közel 65 százaléka (230-an!) előre bejelentkezett. Komolyan vették a körlevélben írottakat, ahol világosan megjelöltük a bejelentkezés határidejét. Az elmúlt évi konferenciák keserű szája ebből a szempontból oldódni látszott. Az érkezők nyugtázva hallgatták a beiratkozási iroda helyi irányítóit, akik folyamatosan próbálták hangsúlyozni, hogy mennyire fontos a kitűző állandó viselése. Az előző években „gyártott” hamisítható ételjegyeket idén kivontuk a forgalomból, helyette kis sárga öntapadós négyzetet csodálhattak meg a kitűzők hátoldalán az újdonsült tulajdonosok. Újdonság volt a sá-torszámok bevezetése is, melyet táborfelügyelők ellenőriztek, a házaknál megszálltak kitűzőjén pedig megjelent az illető házszám. Ily módon mindenki teljesen megbiztosítva érezhette magát, mint akinek számon tartják, hogy „mit telefonoztam, s mikor, miért, kinek” (József Attila). Nemkülönb a szervezők serege is elégedett lehetett a szigorított nyilvántartással. Úgy tűnt, hogy ezen intézkedések nem is lepték meg különösebben a résztvevőket.

A nyitó programrésze megtelek a templom padjai, a meghívottak és a konferenciázók Csete Árpád lelkész úr nemzettudatunkat erősítő prédikációja után az elnöki megnyitót hallgathatták. Ezt követte az alkalmi köszöntőbeszéd sorozata, majd mindenki megismerhette a

részletes programot. A kultúrotthonban előadott néptáncjátékon már bulira váró hangulat lebegett, ám ezt fékezte a marosvásárhelyi Tamacisza sejtelmes hangulatot keltő előadása.

A szentábrahági templomban

A pénteki nap korai reggelivel kezdődött, melyet Ilkei Ildikó áhitattal folytatott. Akik eljöttek a templomi előadásokra a hűs falak közé, nem bánták meg. Köllő Gábor, Fóris-Ferenczi Rita és Bardócz-Tódor András a tudás, a hit, erkölcs, tudásalapú társadalom fogalomköreivel igyekeztek behálózni a padban ülők, könyökölők, netán szundítók figyelmét. Az előadások után a templomból kitóduló sereg meglehetősen megcsappanva ballagott át a felújított iskolaépületbe, a kiscsoportos feldolgozásokra. A közös összegzés az iskolaudvar zöld gyepére ültette a kiscsoportok „kicsiny seregét”. Az előadók és résztvevők véleménycseréje értékes és új megvilágítású problémákat tárt fel - kár, hogy idő előtt abbahagytuk, és ebédelni mentünk. A terem már zsúfolásig telve volt, a két rendbeli étkeztetés minden bonyodalmát több tucat szervező próbálta oldani. Látványos csörömpölésektől mentes volt ezúttal a konferenciák gyenge pontjának számító tömeges étkezés. Az evés előtti, illetve utáni közös imára figyelés megtanulása azonban még várat magára. Az idei küldöttgyűlés a templom délutáni csendjét verte fel, és ott próbáltuk megtárgyalni a szervezeti élet minden csinját-binját. A konferencia-had többi része focimérkőzéssel vagy magyarandrásfalvi látogatással tölthette délutánját. Közben a hagyományos vetélkedő csapattagjai különféle próbák miatt szaladgáltak a faluban, teljesen zöldfülűnek tűnő kérdéseket szegezve a be nem avatottaknak. Vacsora után a sátor-tábort lepte el az esti sereg. A tábor-tűz fényénél posztmodern bibliodramákkal szórakozhattak a nézők. A jobbnál jobb gitáros fellépések hangulata ellepte a sátor-tábort. A közös éneklés vége persze nem bújtatta ágyba, sátorba a társaságot. A kultúrotthon udvarán nem csitult az éjszakai bulis hangulat, néhányan a diszko táncparkettje helyett a zöld fűben hajnalig fűjták a népdalokat, versenyben a bent dübörgő gépzenével. A sátor-tábor különösebb hangoskodások és tivornyák nélkül megúsza az idén, a mindenre elszánt táborfelügyelőnek és kutyájának köszönhetően.

A szombat reggeli áhitatra sok üres pad maradt, többen esetleg álmukban élhették át Nagy Endré imádkozó szavait. Ez a nap Balázs Ferenc jegyében telt el,

három előadó (**Kovács István, Szabó Zsolt, Gyerő Dávid**) is igyekezett egyre közelebb hozni a széles körben még mindig ismeretlen lelkészt, író, szövetkezet-alapítót, egyetvezetőt. Sajnos ezek az előadások valamivel kevesebb embert érdekeltek, mint az előző napiak. Az egyházköri csapatok közti délutáni vetélkedő az iskolaudvarra több szurkolótábort csalt ki, de hosszas bátorításokat csak elvéve hallhattunk. Az időjárás idén is igyekezett beleszólni a program alakulásába, és még mielőtt eláztatta volna többek közt az egyet drága hangfelszerelését, bevonultunk vacsorázni, felfüggesztve ez időre a megmérettetést. Utána tele hassal a teremben lehetett folytatni. Van, akinek ma is egy jó buli a konferencia. Ezt az est közeledtével fokozottabban éreztük. A legnépszerűbb programrésznek számított a **Role-buli**, melyet a hirtelen megsokasodott személygépkocsik és érkező fiatalok tömege is jelzett. Székelykeresztúrról többen is kiruccantak a jó buli kedvéért, azonban az ajtónál felállított „szűrőberendezés” jól végezte dolgát, így a potyázók csak az udvarról élvezhették a koncertet. A bennlévők szerint a buli egyleti hangulatban, sörösüvegek röpködése nélkül zajlott le. A kitűző belépőként szolgált – úgy tűnik –, az eredménye is megvolt.

Vasárnap délelőtt a bágyadság, az általános gyengeség lett úrrá a társaságon, de még azelőtt mindenki leadhatta a megürült tisztségekre vonatkozó választási lapját. Régi és új embereket választottak, erősítettek meg tisztségükben a küldöttek. A záróistentiszteletet **Jakab Zsolt** újszékelyi lelkész végezte, az ünnepélyes hangulatú kiértékelőn kiemelt köszönet illette mindazokat, akik valamilyen módon hozzájárultak a konferencia sikeres lebonyolításához. A népzenei háttérrel elfogyasztott vasárnapi ebéd hangulatában kicsit megkésve került sor a hagyományos oklevelek kiosztására. A terem már félig üres volt, sokan az ebédet otthagyták, és igyekeztek hazafelé az éppen közlekedő járatokkal. Többeket csak az elkövetkező napokban ért utol a nagyrabecsült oklevél.

Délutánra a fiatfalvi szervezőtárs-egyletesek és a helyi csapat sziesztázott a kultúrotthon megstrapált udvarán. Az árnyékban gyermekjátékokra pihentünk, lazítottunk, s estére a minden fáradságot, feszültséget levető és levezető buli olvasztotta egységes keretbe az elmúlt napokat. A hétfői elpakolódások, visszarendeződések estére újból a végső energiánkat, s az időközben megjelenő nosztalgiánkat vezette volna le, ha sokan bele nem alszunk. A hosszú, lázas álomra való készülődés sikeres valósággá válása mindent összemosó, pihentető álommal zárult.

Zárszóként ismételten illesse köszönet a szentábrahámiakat: a helyi egyeteseket, a leginkább mellénk álló családokat, a Polgármesteri Hivatal, alkalmi házigazdáinkat. Otthon voltunk. Együtt és egymásért, újfajta tudásunkért és régi hitünkért voltunk Szentábrahámon...

SÁNDOR KRISZTINA (ODFIE-alelnök)

KÖZLEMÉNY

Az erdélyi unitárius ifjúság és más felekezetű szabadelvű vallásos fiatalok szervezeteként működő Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet 2001. november 9-én, illetve 10-én

évváró központi rendezvényeiként negyedik alkalommal szervezte meg Egyház- és nemzet-történelmi vetélkedőjének országos döntőjét Kolozsváron, valamint a Dávid Ferenc emlékzarándoklatot Déván.

Vetélkedő közben

A Kolozsváron tartott történelmi vetélkedőn az egyházközségi ifjúsági egyletek számára egyházköriként megrendezett elődöntők nyertesei mérték össze egyház- és nemzet-történelmi jártasságukat. A csoportvetélkedő dobogósai (helyezési sorrendben): a háromszék-felsőfehéri, a kolozs-tordai, illetve a székelykeresztúri egyházkör csapata.

Ifjúsági zárándoklat a dévai várban

Az egyházalapító első püspökünk emlékére szintén negyedizben szervezett ifjúsági emlékzarándoklat mintegy háromszáz résztvevője - a dévai vár börtöncella fölötti ormára kitűzött ODFIE-zászló alatt - az unitárius ifjúsági induló elénekléssel kezdte az András Benedek lelkész-vallásánál tartott alkalmi istentiszteletet, amelyet köszöntő beszédek követtek, majd fáklyagyújtás közben sor került az emléktábla megkoszorúzására. Ezután a fiatfalvi Ifjúsági Egylet tagjai várjátékot mutattak be. A református templomban folytatott ünnepi műsor keretében elhangzott Kovács Sándor teológiai tanár előadása a Dávid Ferenc halálát követő évtizedek unitárius egyházi állapotáról, majd a kolozsvári Amaryliss régizene-együttes lépett fel. A marosvásárhelyi Ifjúsági Egylet Balázs Ferenc meséiből összeállított műsort adott elő. Az emlékzarándoklat a helybeli református egyházközség szeretetotthonában teázással zárult.

A fentiekben összefoglalt rendezvényeink megszerzéséhez nyújtott támogatásokért ezúton is köszönetünket fejezzük ki az illetékeseknek!

Az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet Elnöksége

Micsoda kaland!

4. rész

Az indiai élettapasztalat unitárius fejezetét egy szabadtéri ünnepség zárta a közgyűlés záróestjén, amikor is a résztvevők tábortűz melletti megvilágításban énekelték végig némely táncritmusban szedett zsoltárukat. A népi küldöttek egyetlen itala az természetesen a tea volt. Az est javáról mi persze megint lemaradtunk, mert a másnap reggeli korai indulás miatt vissza kellett térni a szállodába. A búcsúzkodásnak alig akart vége szakadni, öleltek-csókoltak, egy páran még sírtak is, hogy ne, mennek el a transzilván és amerikai unitáriusok. Valóban megható jelenet volt, és mi is úgy zötyögtünk vissza a taxiban a városba, hogy éreztük, ezek az életkörülményeikben olyan szerencsétlen, olyan kiszolgáltatott emberek szegénységükben is annyi mindent adtak nekünk ez alatt a pár nap alatt, mindenekelőtt szeretetüket és testvéri érzésüket. Én a magam részéről meg kellett, hogy ígérjem az ifjúsági szárny vezetőjének: valamikor visszatérünk majd. 2003-ra kerek évfordulót ünneplő nagyszabású ifjúsági konferenciát szerveznek, mindenekelőtt arra hívtak közülünk is képviselőket. Lássuk meg.

Az est első része búcsúvacsorával telt el, amelyen indiai vendéglőben szégyenszemre vagy sem, de sokadszorra is kínai ételt rendeltünk. Aztán dolgaink nagy részét be is csomagoltuk, mert a reggel 5 órai kelés embertelenül korainak tűnt. Valahogy aztán mégis megembereltük magunk, s én fájó szívvel búcsúzkodtam a tölem elváló és hazafelé induló erdélyi társaimtól. John Gibbons barátom poénjai és amerikásan tört magyar mondatai vigasztaltak meg, aki maga is része volt a UUA-küldöttségnek, a PCC (Testvéregyházközségi Tanács) elnöki minőségében. Indiai kalandozásaim harmadik része már az ő társaságában telt el, hála Istennek, legalábbis egy ideig. Az arrafelé helikopterben átrepült utat visszafele kocsiban együtt tettük meg Assam állam fővárosáig, Guwahati-ig, ami a Brahmaputra partján fekszik. Az állomáson a csomagmegőrzőben hagytuk a hátizsákomat meg a John bőröndjét, de a hivatalnok figyelmeztetésére magunkkal vittük az élelmiszert, mert különben biztosan áldozatul esett volna a békésen sétáló patkányoknak.

A délutánt egy unitárius orvos idegenvezetése tette ismeretterjesztővé. Előbb egy híres hindu templomot néztünk meg, Siva isten egy feleségének a kultuszát szolgálta, aki arról híres, hogy hűtlensége miatt férje büntetése következtében elveszítette yoniját, vagyis a nemi szervét. Ez a motívum ott minden képzőművészeti alkotáson viszatért. A templom bejáratánál persze a cipőnket le kellett húzni, gyermekek vigyáztak rá pár rupiáért, amíg visszatértünk. Az udvaron békésen kérődzött egy pár szürke tehén, a fákról a galambok raját majmok verték fel. A szentély szinte teljesen sötét, csak az áldozati tűz világította meg. Egy idő után hozzászókkott a szemünk, de a hangulat számomra továbbra is nyomasztó, sőt ijesztő maradt. Ezt csak fokozta egy piros festékkel bekent arcú pap hadakérozása, hogy itt nem lehet csak úgy turistaként bámészkodni, s a látványt fizessük meg, ha nem vagyunk

hinduk. Középen az istennő egy hatalmas szobra állt, lábánál virágok, füstölő edények, mindenféle tárgyak. Esetlenül topogtam a zokniban, egy helyen valami hidegbe léptem. Kint láttam csak, hogy alvadt vér volt, valószínűleg egy kecskéé.

Borah doktor onnan a kórházba vitt, gyermeksebészeti szakosztályára, ami megint felrázó jellegű élményekkel gazdagított. Én, aki láttam a brassói kórházak állapotát a kevésbé támogatott időszakban is, elhűlve hümmögtem a kórteremben a vakolatlan falakon, a betonpadlón, a kitört ablakokon - mindez a legelmaradottabb otthoni szintet is messze alulmúlta. A gyermekek megszeppenve, nagy, kekre nyitott fekete szemekkel, ártatlanul bámultak a fehér köpenyes orvosra és a szájukat tátó idegenekre. Némelyikük ágyánál ott tördelte kezét a kétségbeesett anya vagy apa is. Nincs ez másként egyetlen indiai állami kórházban sem, sőt - mondta a házigazdánk. Kifelé menet magángyógyszertárak neonfényes reklámjai világították meg a kórházudvart. Az állam nem támogatja a gyógyszereket, sokan az utolsó pénzüket is kénytelenek odaadni érte, az elhalálozási arány mégis hihetetlenül magas. India lakossága robbanásszerűen nőtt egymilliárdra az utóbbi időben, 50 évvel ezelőtt még feleannyian voltak. Bombay 2005-ben a világ legnagyobb városa lesz 50 millió lakossal. Elképzelni is rossz, mi mindennel jár ez együtt.

Magunkba szállva ültünk fel az éjszakai vonat meglepően tiszta és kevésbé zsúfolt kocsijába, hogy nyugatra vonuljunk. Az első nagy cél természetesen Darzsiling volt, gyermekkori álmom, hogy Csoma Sándor nyomában a nagy útból én is bár egy kicsit kivegyem a részem. John korábban megmosolyogta crazy Hungarian ötletemet, aztán valami érthette, mert egyik percről a másikra bejelentette, velem tart. Most ott ült a fülkében, és bőröndjéből egy Fantás üveget bányászott elő, amit abásfalvi testvéregyházközségéből hozott magával január végén, szilvapälinkástól. Attól kezdve az segítette hullámszerűen emelkedő-ereszkedő hangulatunkat a kellő egyensúlyban maradni. A bányászás után hamar elszunyódtunk, hajnalban rizsföldeket és ökrös szántást fényképeztünk a mozgó vonat lépcsőjéről. Páratlan élmény volt ez is: órákig ülni a vason, s belenézni az elmaradó táj békét kérő, lesütött szemébe. India mezőgazdálkodó ország, hiába a nagyvárosok, a lakosság 90 százaléka ma is ebből él meg, igen nehéz munkával.

Egy északi kisvárosban, Siliguriban szálltunk le a Calcuttába tartó vonatról - onnan már csak autóval lehet követni az északra, Darzsilingbe tartó utat. Az állomáson persze ismét töméntelen számú önkéntes rohant meg, hogy elvisznek akárhova - elhárításukban akkorra már született szakértő lettem. Amikor kiszemeltünk egy olyan becsületesebb formát (nehéz volt), ő sajnálkozva közölte, hogy nem vihet Darzsilingbe, mert a városba vezető utat azelőtt való este lezárták. Sürgetésemre, hogy mondjon többet, kiderült, hogy a völgy önrendelkezését vezető kormány egyik vezetőjét éppen meglőtték, s a kisebbségi autonomista szervezet Gurkha National Liberation Front a lövő előkerítéséig meghatározatlan időre zárlat alá helyezte a völgyet: se le, se fel. Ez nem lehet igaz, mondtam. A fél világon átjöttem, hogy ide elérjek, ezek meg most itt pisztolyosdi bújócskát játszanak egymással, s a játszóteret kisajátítják. Darzsiling 70 km-re van onnan, tiszta idő

esetén lehet látni a hegyek körvonalát is, amelyekre felkaspaszkodik.

John javaslatára szállodát béreltünk, s mi mást tehetünk volna, várakozni kezdtünk. A szállodában ott várakozott már egy másik felfele tartó pár is, egy darzsilingi szálló menedzserei. Ők mondták, hogy a fent rekedt turistákat éjjel lopják le kerülő utakon katonai kísérettel, s hogy nem lehet tudni, a tárgyalások a kormány és a gurkák között mikor vezetnek eredményre. Lehet egy nap, lehet két hét. Nekünk ez nagyon nem volt mindegy, mert akkor már február 13-a volt, s a gépünk 19-én indult vissza Delhiből Bostonba, addig meg Benarest és Agrat is meg akartam nézni, Johnnak meg más hivatalos programja volt. Nem tudtuk, hány napot szánjunk a várakozásra, találgattunk, számítottunk. Két nap és két este telt el így, tükön ülve. Közben ittuk a szilvapálinka oldalát, ettük a sok fűszeres indiai ételt.

A második este John kért, hogy ha már itt van, meséljek neki Csoma életéről. Én akkorra már avatott tudós voltam ebben, így kezdtem is kibontani a körösi éveket. Amikor ott tartok, hogy Enyeden a református kollégiumban milyen önmegtartóztató életet élt, John azt kérdi szemöldökráncolva, Csoma unitárius létére mi a fenének ment a református kollégiumba. Ajaj, gondoltam. Óvatosan feleltem, hogy itt valami félreértés lesz, mert én ugyan soha nem állítottam, hogy a nagy utazó egyistenhívő lett volna. Kálvinista volt ő javából, csak mindeneke előtt magyar, s én most a magyarságért hozott áldozata előtt akarok fejtem hajtani... Filmezni kellett volna a jelenetet, ahogy lassan felült az ágyon, s elképedve rám meredt: "If this guy wasn't a Unitarian, what the hell am I doing here?" Azaz, ha ez az alak nem volt unitárius, ő mi a jó eget keres itt? Jó félóramba került, amíg megértettem vele, hogy nem átvertem, csak nem fogalmaztam elég tisztán, Csoma különben is az egyetemes emberiség nagy személyisége, s egyébként is csak hallgasson, mert a sok híres Englishman között az első tibeti-angol szótárt mégis neki kellett megírnia magyar, vagy ahogy ő szerette mondani, székely-magyar létére...

Aznap éjjel azzal költöttek fel, hogy a gurkák másnap 8 óra hosszat megnyitják a völgyet: akik fennszorultak, lejöhessenek. Nem volt habozás, mi ott ültünk az első autóban, ami felfelé tartott. Az út mellett kőtorlaszok, homokszákok, meg füstölgő, felégetett autók. Meg a kicsi vasút felfelé kanyargó keskeny sín párja, a világ legmagasabban, 7500 lábán haladó vasúti útvonalaként. Egyből az a másik kicsi vasút jutott eszembe, Apáca és Ürmös között. Két órás út után érkezünk meg az angolul The Queen of the Hills-nek nevezett Darzsilingbe. A város szélén mondom a sofőrnek, vigyen az angol temetőbe - többet nem tudtam a sírról. Azt mondja, olyan sok van, vagy tíz is, melyikbe vigyen. Eszembe jutott egy előttem ott járó leírása, hogy a temető egy teaültetvény mellett van. Mondom. Azt mondja a sofőr, olyan vagy százötven van Darzsilingben, legyen egy kicsit konkrétabb, mert telik az idő, s ő 3 óra múlva indul vissza, mert nem akarja felgyújtatni a kocsiját a gurkákkal. Találgatni kellett: kértem, vigyen a legrégebbi temetőbe.

Ahogy kiszálltunk a kapunál, a temető lefelé terült el egy domboldalon. Azonnal megláttam az aljában a sirt, toronyszerű alakját, sárgásra meszelt színét. Futni

kezdtem lefelé, s rá se bagóztam a temetőgondnokra, aki pedig, mint később kiderült, apai ágon örökölte a mesterseget. Valami Skander urat emlegetett, meg strange Hungarian-okat, akik néha felkeresik a sírját. Én akkorra már lent voltam, ölelgetve a sirt, sirva, kacagva, ugrándozva, rikoltozva. Nem emlékszem, John mikor ért le, csak azt, hogy kezdte kicsomagolni a szilvapálinkát, poharak gyanánt két kiüresített filmesdobozba töltött, aztán kocintottunk, kicsit az ő emlékére is kiloccsantottunk, ahogy szokás. Aztán John megölelt, én meg sirtam egy kicsit, s ő is igen, ír eredetű amerikai létére. Aztán fényképezgettük a sirt, s előtte egymást vagy ezer szögből, én megtakarítottam a sirt az ágaktól és levelektől, s kiböngészttük a mögötte felállított emléktáblák szövegét is, amelyeket a magyar kormány, a Tudományos Akadémia, a református (sic!) egyház, s valami cserkészszövetségek helyeztek el, a többit elfelejtettem, pedig még sok van. Arra azonban tisztán emlékszem, ahogy egy fekete márványtábla a szülőfalu, Csomakörös tiszteletét örökíti meg - 1910-ből, Magyarországról...

Még megettük a maradék pálinkát, faltunk egy falás: kolozsvári szalonnát is, nem gondolva arra, hogy Csoma egyikkel sem élt soha, s hogy az ő emlékére inkább tőrő kellett volna faljunk teával. John elment, s pénzt adott a temetőgondnoknak, vagy kétévi fizetését is, hogy tartsa nyitva a szemét. Én ezalatt magamba szállva imádkoztam egyet a sírnál, hálát adva minden unitáriusok, reformátusok, sőt hinduk Istenének, hogy ezt is megérhettem. Aztán búcsúzóul rábagoztam a piros kendőmet a sírkeret fekete vasára. Ez a kendő arról volt híres, hogy évek óta mindenütt ott volt velem, s magába szívta annyi forró pillana verejtékét, de örömeim és fájdalmaim könnyeit is. Senk kedvéért nem váltam volna meg tőle, bárki kérte volna is. Ő nem kérte, de emlékének mégis odaadtam.

Még felszedtem egy pár rögöt a sír mellől azoknak akik jó néven veszik majd, mire a vezetőnk már türelmetlenül topogott, hogy ő nem akarja a gurkák által meglővetni magát. Intettem hát egyet búcsúzóul, s meg nyugodva néztem a sirt, amíg a domboldal el nem takart tőlem. Most már akár lövések is jöhetnek, ezt nem lehet elvenni tőlem - túloztam fellelkesülve. Lefelé menet megvettünk kevés darzsilingi teát, majd újra együtt kanyarogtunk a kicsi vasúttal, amíg 4 óra előtt pár perccel a gurkák sorompója le nem ereszkedett mögöttünk. (Folytatás, következő lapszámunkban)

GYERŐ DÁVÍ

2001 Karácsonya

„Testté lett“

Nekem, unitárius kereszténynek, ez azt a jó hírt jelenti, hogy: megszületett. Azon egyszerű és kézenfekvő megfontolás alapján is, hogy valamennyien akkor „leszünk testté“ igazán, amikor világra jövünk. Előbb aligha. A különbség annyi, hogy amiért mi megszülettünk, attól még nem lett karácsony. Ehhez Neki, a betlehemi jászolbölcső Gyermekeinek kellett testet öltenie...

Talán az egész Szentírásban alig van még egy olyan mozgalmasság, rendkívül gyorsan pergő áradású, színes elemekkel átszótt kép, mint az evangélisták által megörökített karácsonyi történet. Ha az események gyorsan pergő áradását egyetlen képbe foglalva próbáljuk szemlélni és átélni, akkor észre kell vennünk, hogy abban minden mozgásban van. Minden mozgás újabb mozgást - vagy egész mozgássorozatot - indít útjára. Olyan az egész, mint egy elszabadult kozmikus láncreakció áradása. Figyeljük csak: az égitestek örök mozgásának rendjében egy új, fényes csillag tűnik fel. A ragyogó égi jel útnak indítja és vezeti a napkeleti bölcseket. Az Úr küldöttségével - az angyallal - mennyei seregek sokasága jelenik meg hirtelenséggel. Isten dicsőségét hirdetik, örömmüzenetet hoznak és békességet a Föld jóakarató embereinek. Tünetes megjelenésük és ténykedésük egyszerű pásztorembereket hív és indít el, akik „elmenének sietséggel...”

Látható tehát, hogy minden - égi és földi résztvevő - mozgásban van. Az égi és földi szereplők mozgásának iránya egy képzeletben megrajzolható kör peremvidékéről a középpont felé tart. A kör középpontjának közvetlen közelében József és Mária is mozgásban van, része a kozmikus méretű mozgásáradatnak: épp a jászolbölcső fölé hajolnak. Oda, ahová a karácsonyi képnek minden mozgásban levő szereplője tart. Ahol egy kis gyermeket találnak bepólyálva a jászolbölcsőben. A középpontban. Minden mozgás feléje tart, minden szereplő feléje siet, minden történés vele kapcsolatos, minden vele van összefüggésben. Ebben az egész káprázatos látomásban, kozmikus mozgás- és eseményáradásban: Ő az ok és a cél is egyben. Minden miatta indult el, lendült mozgásba, és - Érte. Hisz minden hozzá tér vissza.

Valóságos új teremtés hajnala. Mindenséget átfogó, betöltő pezsgésének hajtóereje: a szeretet, mely „mozgat napot és minden csillagot“ (Dante). Kozmikus vonzerejének bűvöletében pedig végbemegy az Ég és a Föld találkozása, fényévnyi távolságokat legyűrő egybefonódása. Hogy Ég és Föld, eszmény és valóság egybesimuló összefonódásban hajoljon a jászolbölcső Gyermeke fölé, aki ime: Testté lett!

Minden karácsony bekapcsol bennünket is ebbe a kozmikus méretű mozgásba, eget és földet, Istent és embert közelítő szeretet-áradásba. A klasszikus - vagy ha úgy tetszik: hagyományos - karácsonyi kép ez: a karácsonyi csillagot megpillantva elindulunk valahonnan, és mozgásba lendülve, egyre gyorsuló ütemben érkezünk meg a jászolbölcső Gyermekehez. A hazaérkezők örömeivel állunk meg a bölcse mellett, fejünk fölött a megállapodott, fényes csillaggal, oldalunkon az angyalokkal és mennyei seregek sokaságával, Józseffel és Máriával, pásztorokkal és napkeleti bölcsekkel, no meg a betlehemi istálló szelíd barmaival, hogy föléhajolva megpillantsuk kincsét, Aki „testté lett“!

Benkő Viktor: Testté lett

Amikor első alkalommal láttam meg barátomnak ezen - Testté lett címet viselő - festményét az egyik budapesti tárlaton, akkor jó ideig döbbenetben álltam előtte. Lenyűgözött a festőművész zseniális ötlete: megfordítani úgy mond a hagyományos látásmódot, az imént klasszikusnak nevezett karácsonyi „képet“, és ennek következtében már nem mi hajolunk a bölcse fölé, hogy benne megpillantsuk az újszülöttet, hanem mi tekintünk „kifelé“ (vagy inkább fölfelé!?) a bölcseből, mintha mi lennénk a jászolbölcső „testté lett“, megszületett gyermeke! A hagyományosnak is nevezhető fa-képkeretben látjuk magunk fölött a megállapodott, fényes csillagot, a fölénk hajló arcokat, a boldog és szerető szülőket, az ajándékokkal hódoló

napkeleti bölcsekét, az egyszerű pásztorokét, az angyalét, és a szelíd állatokat... Milyennek látjuk őket?

Nézem, nézem a képet, és hirtelen szíven érint a kérdés: Vajon, milyennek látja, milyennek láthatná világunkat a jászolbölcsőből kitekintő Jézus? És vajon, milyennek lát minket, mában élő keresztényeket, akik elindultunk és megérkeztünk az idén is, hogy karácsonyt ünnepeljünk, ajándékainkkal megálljunk bölcseje mellett, és föléhajolva „tiszteletet tévén“ adjunk hálát Istennek ajándékáért, mert ime: Testté lett!

De vajon, milyennek lát minket, ha kitekint vagy fölfelé tekint a jászolbölcsőből?! Milyen Jézust követő keresztények vagyunk mi, 2001 karácsonyán? Milyennek lát minket, ha betlehemi jászolbölcsőjéből „kitekint“?!

(Kvári)

József Attila

KARÁCSONY

Legalább húsz fok hideg van,
szelek és emberek énekelnek,
a lombok meghaltak, de született egy
ember,

meleg magvető hitünkéről
komolyan gondolkodnak a főkdek,
az uccák biztos szerelemmel
siető szíveket vezetnek,
csak a szomorú szeretet latolgatja,
hogyan jó most, ahol nem vágtak ablakot,
fa nélkül is befűl az emberektől:
de hová teszik majd a muskátlikát?
Fölöttünk csengőn, tisztán énekel az ég
s az újszülött rügyező ágakkal
lángot rak a fázó homlokok mögé.

Falu Tamás

KARÁCSONYI ÉNEK

Az a fenyőfa messze már,
S ahol állt, már a ház sem áll.
Az élet épít s rombol is,
Dolgozik a csákány s halál.

Az aranyalma elgurult,
S elgurult az ezüstdió,
És most eljött a pillanat,
Mikor rájuk gondolni jó.

Aranyalma, ezüstdió,
A messziből dalol nekem,
S egy rég kialudt gyertyaszál
Kigyullad most a szívemen.

Falu Tamás

KARÁCSONYESTE

Karácsonyeste, gyertyafény,
Szív a szívhez most oly közel,
Sok fenyőág: sok kar, amely
Egész világot átölel.

De van szív, mely nem lel szívet,
Van seb, amelyre nincsen ír,
Nincs ember annál szomorúbb,
Mint ki karácsonyeste sír.

Hans Christian Andersen

A kis gyufaárus lány

Kegyetlen hideg volt, hullott a hó és már sötétedett: az esztendő utolsó napját mutatta a naptár. A kemény hidegben egy szegény kislány járta a sötétedő utcákat, hajadonfőtt és mezítláb. Amikor elindult hazulról, még volt papucs a lábán, de annak sok hasznát nem vette. Mert a papucs nagy volt, igen nagy – az édesanyja hordta valamikor –, s ahogy két arra vágtató kocsni elöl a járdára ugrott, egyszerre maradt le a lábáról mind a két papucs. Az egyikkel egy suhanc szaladt el – azt mondta, hogy majd bölcsőnek használja, ha megházasodik, a másikat pedig meg se találta a szegény kislány.

Mezítláb járta hát az utcákat, és kicsi lábát kékre-vörösre csípte a kegyetlen hideg. Rongyos kis kötényét összefogta: egy halom kénes gyufa zörgött benne, egy skatulyát meg a kezében szorongatott. Egész álló nap hiába kínálgatta portékáját, egy szál gyufát se vettek tőle, és alamizsnát se adott neki senki. Éhesen és hidegtől reszketve vánszorgott tovább: szívszakasztó látvány volt szegény. Csillogó hópelyhek tapadtak szépen göndörödő, hosszú szőke hajára, de nem is gondolt vele.

Az ablakokból ragyogó világosság és sült liba pompás, jó illata áradt ki az utcára, hiszen ünnep volt, szilveszter este. A szegény kis teremtsnek folyton csak ez járt az eszében.

Behúzódott egy zugba, egy kiszögellő ház sarka mögé, s maga alá húzta csupasz lábait. Ott még jobban didergett, majd megvette az Isten hidege, de hazamenni nem mert, hiszen egész nap egy garast se keresett, s az apja biztosan veréssel fogadná. Különböztetve otthon se jobb, padlásszobájukban farkasordító hideg van, a tető hasadékaiban besüvít a szél, hiába tömték be szalmával meg ronggyal a nagyobb réseket.

Már egészen meggémberedtek a kis ujjai. De jó lenne egy szál gyufa, csak egyetlenegy szál! Ha kihúzna egyet a skatulyából, odadörzsölné a falhoz s meggyújtaná, a lángjánál melegíthetné a kezét! Végre rászánta magát, s meggyújtott egy szálát. Milyen vidáman sercent, s hogy lobogott a lángja! Fényes volt és meleg, mint a gyertyaláng, s a kislány boldogan tartotta fölébe a kezét. Csodálatos láng volt az! A szegény kis gyufaárus lány úgy érezte, mintha szép, réztetejű, rézcsövű vaskályha előtt ülne – olyan jó volt nézni a tüzet, olyan jólesett melegedni mellette! Már a lábát is kinyújtotta, hogy átjárja a meleg, de abban a pillanatban kilobbant a gyufaláng, eltűnt a vaskályha, s a kislány ott ült a hideg fal-szögletben egy gyufacsonkkal a kezében.

Elővett egy másik gyufát, meggyújtotta. Odahullt a fény a falra, tenyérynél világosságot vetett rá, s azon a helyen átlátó lett a fal, mint a tiszta üveg: a kis gyufaárus lány beláthatott a szobába. Hőféhér terítővel eltakart, nagy asztal állt odabenn, finom porcelánedények csillogtak rajta, s a közepén aszalt szilvával meg almával töltött sült liba illatozott. S ami a legcsodálatosabb volt: a sült liba egyszer csak kiugrott a tából, s késsel-villával a hátában, bukdácsolva indult a kislány felé. De jaj, megint ellobbant a gyufa lángja, s nem látszott más, csak a puszta, hideg fal.

Újabb gyufát gyújtott: fényénél gyönyörű szép karácsonyfát látott, még szebbet, ragyogóbbat, mint amit karácsony este a gazdag kereskedő szobájában, amikor beleseti az üvegajtón. Ott ült a fa alatt, s nézte a száz meg száz gyer-

tyát az ágak hegyén, a tarka díszecskéket, amiket eddig csak kirakatban láthatott. Már nyújtotta a kezét, hogy levegyen egyet, de akkor megint kihunyott a csepp láng, és a sok karácsonyi gyertya lassan a magasba emelkedett, föl, egészen az égig, s ott csupa tündöklő csillag lett belőle. Egyszer csak kivált közülük egy, s lehullott: ragyogó fénycsíkot hasított a sötét égen.

- Valaki meghalt! - mondta a kislány. Emlékezett rá, hogy a nagyanyja, az egyetlen, aki jó volt hozzá, s aki már rég meghalt, egyszer azt mondta: „Valahányszor lehull egy csillag, egy lélek áll az Isten színe elé.”

Megint odadörzsölt egy szál gyufát a falhoz, s egyszerre nagy világosság támadt körülötte. A tiszta fényben ott állt rég halott nagyanyja, és szelíden, hívogatóan nézett le kis unokájára.

- Nagyanyó! - kiáltott föl a kislány. - Nagyanyó, vigyél magaddal! Tudom, hogy itt hagysz, ha a gyufa végéig eltűnt, mint a meleg kályha meg a sült liba, meg a gyönyörűséges szép karácsonyfa! Ne hagyj itt, nagyanyó!

És gyorsan a falhoz dörzsölt egy egész csomag gyufát, hogy marassa a kedves nagyanyót; a sok gyufa olyan fényességet árasztott, mintha a Nap süttött volna. A nagyanyó sohasem volt ilyen szép, ilyen erős. Karjára emelte a kislányt, s felemelkedett vele: magasra, igen magasra, ahol nincs hideg, éhség, félelem, ahol csak öröm van és fényesség.

A hideg reggelen ott találták a kis gyufaárus lányt a házsögletben: kipirult arca mosolygott, de élet már nem volt benne, megfagyott a csodákkal teli éjszakán. Ott feküdt a halott gyermek új esztendő reggelén, körülötte egy halom gyufásskatulya és sok-sok elégetett gyufaszál.

- Melegedni akart szegényke! - mondták az emberek. Nem tudta senki, mennyi gyönyörűséget látott, s milyen fényesség vette körül, amikor nagyanyja karján mindörökre elhagyta ezt a sötét világot.

Nagy Ferenc A MINDENSÉG- KARÁCSONYFA

A mindenség-karácsonyfa
túlnó szemünk határán,
millió csillag ragyogja
számlálhatatlan ágán.

Csak azt tudjuk, hogy alatta
terülj asztalka Földünk
megannyi jóval megrakva,
mit fogyhatatlan költünk.

S ha elmegyünk, ki tudja, tán
a véghetetlen ünnep
a mindenség-karácsonyán
kigyújtja hült szívünket.

Keresztury Dezső KARÁCSONY, ÚJESZTENDŐ

Karácsony, újesztendő:
lezáró, újrakezdő.

Hogy el ne villanjon a milliárd dolog,
mi testünk, szellemünk tanítja,
nyitja, emeli, kínokkal boldogítja,
amíg Föld-otthonunk törvény szerint forog:
lett szerelem, költészet, annyi érték,
mihez szív, ész, érdek, szokás a mérték,
amivel élünk s visszaélnek nagyokosok; -

mert mindig új csapat születik, aki majd
bitón, falhoz állítva, máglyán
vész el, magát áldozatul ajánlván:
kínvallásban és keresztúton kitar, hogy
felcsillanjon az igazság,
bár mindújra fürtelembe tapossák,
s hogy legyen példa: jóért ne kerülni a bajt; -

és mindig újra lesz kézmosó hatalom,
hogy felelőtlenül megszabja,
ki hasznos derék, ki bitang haramja,
ki élhessen árnyékban, ki járhasson napon.
De talpig fegyelemben, bárhol,
ha a világ eltaszít is magától,
a jók kezét már én el nem bocsáthatom.

Örökegy körben járunk:
ez emberi világunk.
Kigyullad most a szívemen.

Tudósítások, hírek

Az Egyházi Főtanács határozatai

1. Egyházi Főtanács felhívja az E. K. Tanácsot, hogy tartsa állandó kötelességének az istentiszteletek és szertartások magas szinten való végzésének elvárását a Zsinat által elfogadott Szer-tartási Rend szerint, s szorgalmazza, hogy a lelkészek a továbbkép-zés által törekedjenek a kor kívánalmainak megfelelően hirdetni az evangéliumot.

2. Egyházi Főtanács kéri az E. K. Tanácsot, hogy fokozottabban tartsa szem előtt a vallásérkölcsi nevelést, a vallás oktatását és a vasárnapi iskola kérdéseit. Dolgozzon ki konkrét programot a tanterv alapján a szükséges tankönyvek és segédkönyvek kiadására, és hirdessen pályázatot azok megírására; a szórványtáborokat és az unitárius gyermektáborokat kiemelten támogassa.

3. Egyházi Főtanács felhívja az E. K. Tanácsot, hogy a két Unitárius Kollégium támogatását, állandó fejlesztését tartsa elsőrendű feladatának. A többi történelmi egyházzal együtt tegyen meg minden lehető intézkedést az iskolák és a bennük folyó tanítás törvényes elismertetésére és megerősítésére.

4. Egyházi Főtanács fontosnak tartja, hogy az E. K. Tanács mutasson fokozottabb figyelmet a Teológiai Intézetben folyó lelkésznevelésre. Hasson oda, hogy az üresedésben levő gyakorlati teológiai tanszék betöltésére megfelelő megoldás szülessen. Teológiai tantervünket, akár saját anyagi forrásaink igénybevételével is, a törvény biztosította keretek között gyarapítsa új tantárgyak bevezetésével.

5. Egyházi Főtanács megbízza az E. K. Tanácsot, hogy szervezze meg s egyben ellenőrizze az egyházi adminisztráció és pénzügyvitel pontos és szakszerű elsajátítását és gyakorlását. Ahol visszaeső mulasztásokat, vagy éppen hanyagságot tapasztal, éljen a fegyelmezés lehetőségével.

6. Egyházi Főtanács felhívja az E. K. Tanácsot, hogy sürgősen intézkedjen, illetékes szakemberek bevonásával, egyházunk számára egy időszerű gazdasági stratégia kialakításáról. Ha szükségesnek látja, intézkedjen egy gazdasági szakember (menedzser) alkalmazásáról.

7. Egyházi Főtanács megbízza az E. K. Tanácsot egyházunk szellemi tevékenységének, nevezetesen a kiadói munkának a foko-zására, s ezen keresztül a misszió erősítésére.

8. Egyházi Főtanács fontosnak tartja az egyház szociális szeretet szolgálatát, ezért felhívja az E. K. Tanácsot, dolgozzon ki részletes tevékenységi tervet ennek a munkának sikeres elvégzé-sére.

9. Egyházi Főtanács határozatában kötelezővé teszi az egyházi hivatalokra és tisztségekre jelölt személyeknek az államvédelmi és titkosszolgálati szervekkel való esetleges kapcsolatairól szóló nyilatkozat megtételét.

Az Egyházi Főtanács állásfoglalása

1. Az Egyházi Főtanács állást foglal a törvénytelenül elkobzott egyházi javak visszaszolgáltatásának állandó követelése mellett.

Kinyilvánítja, hogy felelősséggel tartozunk az őseinktől ránk hagyott örökségért, amelyről nincs jogunk semmi formában lemondani. Felhívással fordul a magyar történelmi egyházakhoz és nemzetiségünk érdekvédelmi képviselőjéhez, hogy a jövőben folytassuk még fokozottabb felelősséggel közös erőfeszítéseinket, hogy egyházaink teljes jogorvoslást nyerjenek.

2. Az Egyházi Főtanács állást foglal a Sapientia Alapítvány ala-pító okiratában megfogalmazott keresztény értékek és szellemiség kihangsúlyozása mellett, és felhívja a Kuratóriumot, illetve a létesítendő Sapientia (Erdélyi Magyar) Egyetem vezetését azok érvényesítésére, különös tekintettel a tanárok alkalmazására.

3. Az Egyházi Főtanács határozottan kifejezésre juttatja azt az álláspontját, hogy nem támogatja, sőt ellenzi lelkészeink külföldre való kitelepedését. Csak abban az esetben tartja elfogadhatónak és járul hozzá, ha a kitelepedés egyeztetett egyházi érdekből történik.

Felhívja lelkészeinket, hogy jövnők és fennmaradásunk biz-tosításának érdekében vállalják, mint ahogy eddig is hűséggel tették, Istenünk, egyházunk és népünk szolgálatát itthon, szülőföldünkön.

4. Az Egyházi Főtanács üdvözli a Magyar Országgyűlés által elfogadott Státusz (kedvezmény) törvényt, amely a Kárpát-medencé-ben, az anyaország határain kívül élő, magyarságnak a szülőföldön való megmaradását támogatja.

Halottaink

2001. október 12-én, életének 74. évében hosszas betegség után elhunyt **Kiss Domokos** nyugalmazott lelkész. 1927-ben született Kövenden. Teológiai tanulmányait 1949-ben kezdte a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karán. 1954-ben végzett és gyakorló segédlelkézi szolgálatát az iszlói egyházközségben kezdte meg. 1955—58 között kadácsi, 1958—96-ig, nyugdíjba vonulásáig kénosi lelkész.

Október 14-én helyezték örök nyugalomba a kénosi temp-lomból a helyi temetőbe. A temetési szolgálatot Tódor Csaba szentpáli segédlelkész végezte, az egyházi központ részéről András György búcsúztatta.

Népét és egyházát hűségesen szolgálta egész életén át.

Életének 69-ik évében elhunyt **Mihály Sándor**, a szászrégeni unitárius leányegyházközség gondnoka.

1933. augusztus 1-én született Székelykálban. 1947-ben, tanulmányai végeztével Szászrégenbe kerül, ahol a hangszer-gyártás egyik úttörője volt. 1970-ben megbízást kap a Maros-parti városban élő unitáriusok összeírására, felkutatására és az egyházi élet elindítására. Mindvégig lelkes, buzgó szolgálja volt egyházközségének és erdélyi unitárius egyházának. 13 gyakorló segédlelkésznek volt édesapjuk helyett apjuk, akik Marosvásár-helyről szolgáltak be.

Temetése november 2-án volt a szászrégeni református temető ravatalozójából az unitárius temetőbe. Gyászbeszédet mondott ifj. Kozma Albert lelkész, a sírnál búcsúztatták Nagy László marosvásárhelyi és Balázs Sándor szentgericei lelkészek.

Emlékük legyen áldott!

UNITÁRIUS KÖZLÖNY. A Keresztény Magvető melléklete

Szerkesztő bizottság: dr. Rezi Elek főszerkesztő, Kovács István és Kovács Sándor szerkesztő.

Olvasószerkesztő: Kürti Miklós. Szedés: Rezi Éva. Kivitelezés: Kriza János. Készült az UNITÁRIUS-EGYHÁZ nyomdájában

Minden kedves Olvasónknak Istentől áldott, Kellemes Karácsonyi Ünnepeket és eredményekben gazdag Boldog Új Évet kíván a Közlöny szerkesztősége!